

Využití felinoterapie z pohledu felinoterapeutů

Lenka Solařová

Bakalářská práce

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka SOLAŘOVÁ**
Osobní číslo: **H09160**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Využití felinoterapie z pohledu felinoterapeutů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti felinoterapie.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu využití felinoterapie.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

NERANDŽIČ, Zoran. Animoterapie aneb Jak nás zvířata umí léčit. Praha : Albatros, 2006. ISBN 80-00-01809-8.

NIEDERWIESER , Stephan; FORMAN, Alan. Léčivá síla zvířat. Praha : Ivo Železný, 2001. ISBN 80-240-2032-7.

ODENDAAL, Johannes. Zvířata a naše mentální zdraví : Proč, co a jak?. Praha : Brázda, 2007. ISBN 80-209-0356-3.

SVOBODOVÁ, Ilona , et al. Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti. Praha : Česká zemědělská univerzita, 2009. ISBN 978-80-213-1912-7.

VELEMÍNSKÝ, Miloš , et al. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Praha : Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Mgr. Ivana Marášková**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. listopadu 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **4. května 2012**

Ve Zlíně dne 12. ledna 2012

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 2.5.2012

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o možnostech využití felinoterapie v České republice. Felinoterapie není zatím na rozdíl od známější canisterapie nebo hiporehabilitace příliš známou a rozšířenou terapií ale již nachází své místo. V teoretické části se věnuji zařazení felinoterapie mezi zooterapie, historii felinoterapie, optimálním průběhem felinoterapie a teoretickým možnostem využití felinoterapie.

V praktické části uvádím výsledky výzkumu, který byl proveden s felinoterapeuty, kteří se felinoterapii aktivně věnují několik let. Soustředím se převážně na optimální průběh felinoterapie a na možnosti využití pro různé cílové skupiny klientů.

Klíčová slova:

Felinoterapie, kočka, felinoterapeut, terapie, zooterapie

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with the possibilities of using felinotherapy in the Czech Republic. Felinotherapy is not yet known, unlike canistherapy or hippotherapy too well known and widespread therapy but is already in place. The theoretical part deals with the inclusion felinotherapy into zotherapy, history of felinotherapy, optimal process felinotherapy and theoretical possibilities of using felinotherapy.

In the practical part describes the results of research that was conducted with felinoterapeutist who are actively engaged felinotherapy several years. I focus mainly on optimal felinotherapy and the possibilities for different target groups of clients

Keywords:

Felinotherapy, cat, felinoterapiest, therapy, zotherapy

Děkuji vedoucí mojí bakalářské práce PhDr. Ivaně Maráškové za odborné vedení, cenné rady a za čas, který mi věnovala. Také děkuji všem felinoterapeutkám za příjemnou spolupráci.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

„Zvířata při nás stojí v dobrém i ve zlém a nepotřebují k tomu žádné přísahy. Berou nás i s našimi vadami. Nikdy nás nekritizují a jsou ochotna nám nekonečně odpouštět. Je to přízeň, kterou si nezasloužíme.“

(Robert T. Sharp)

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 ZOOTERAPIE	14
1.1 HISTORIE ZOOTERAPIE	14
1.2 VYUŽÍVANÉ DRUHY ZVÍŘAT	14
1.2.1 Hiporehabilitace	15
1.2.2 Canisterapie	16
1.2.3 Felinoterapie	16
1.2.4 Ornitoterapie	17
1.2.5 Terapie za pomoci drobných hlodavců	17
1.2.6 Akvariální rybičky	18
1.2.7 Delfinoterapie	18
1.2.8 Farmingoterapie	18
1.2.9 Terapie s oslem	18
1.2.10 Další alternativní terapie	18
2 FELINOTERAPIE	20
2.1 DEFINICE FELINOTERAPIE:	20
2.2 FELINOTERAPIE V ZAHRANIČÍ A V ČESKÉ REPUBLICE	20
2.3 HISTORIE KOČKY	21
2.4 ETOLOGIE KOČKY	22
2.5 PLEMENA KOČEK VYUŽÍVANÁ PRO FELINOTERAPII	22
2.6 VÝBĚR KOČEK PRO FELINOTERAPII	24
2.7 VÝCVIK KOČKY	24
2.8 LEGISLATIVNÍ ÚPRAVA FELINOTERAPIE	25
2.9 METODY FELINOTERAPIE	26
2.9.1 AAA (Animal Asisted Activities)	26
2.9.2 AAT (Animal Assisted Therapy)	26
2.9.3 AAE (Animal Assisted Education)	27
2.9.4 AACR (Animal Assisted Crisis Response)	27
2.10 FORMY FELINOTERAPIE	27
3 MOŽNOSTI VYUŽITÍ FELINOTERAPIE	29
3.1 VÝZNAM FELINOTERAPIE U SENIORŮ	30
3.2 VÝZNAM FELINOTERAPIE U DĚTÍ	31
3.3 FELINOTERAPIE V NEMOCNICÍCH	33
3.4 FELINOTERAPIE A DĚTI V DĚTSKÝCH DOMOVECH	33
3.5 DIVADLO S KOČKAMI – ŽIVÉ POHÁDKY	34
3.6 PROČ JE KOČKA LEPŠÍ TERAPEUTKA NEŽ JINÉ DRUHY ZVÍŘAT?	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
4 VÝZKUM	38

4.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	38
4.2	CÍL VÝZKUMU	38
4.3	VÝZKUMNÉ OTÁZKY	38
4.4	VOLBA METOD SBĚRU DAT.....	38
4.4.1	Otázky v dotazníku	39
4.5	VÝZKUMNÝ VZOREK	40
4.6	PRŮBĚH VÝZKUMU	41
5	VÝSLEDKY VÝZKUMU	43
5.1	ŠESTÝ SMYSL KOČKY – EMPATIE S ČLOVĚKEM.....	43
5.2	ČTYŘNOHÁ SPOLEČNICE DO NEPOHODY.	44
5.3	TĚLESNÉ PROŽITKY	46
5.4	JE FELINOTERAPIE PRO KAŽDÉHO?	47
5.5	VLASTNÍ TERAPIE.....	48
5.6	NÁZORY (ODBORNÉ) VEŘEJNOSTI.....	50
5.7	ZÁVĚR VÝZKUMU.....	53
	ZÁVĚR.....	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	60
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	61
	SEZNAM PŘÍLOH.....	62

ÚVOD

Jestliže člověk žije s kočkou, riskuje pouze to, že se stane vnitřně bohatším.

(Colette)

Jako téma pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala „Využití felinoterapie z pohledu felinoterapeutů“. Z pohledu felinoterapeutů z toho důvodu, že jsou to lidé, kteří mají s kočkami a s terapií za pomoci koček největší zkušenosti. Každý felinoterapeut je zároveň i zkušený chovatel (nesetkala jsem se s tím, že by zájemce o felinoterapii neměl osobně doma alespoň jednu kočku) Myslím si, že i přesto, že léčivá síla zvířat zažívá v posledních letech boom, tak terapie za pomoci kočky není moc známá a je stále hodně opomíjena.

Jako majitele a milovníka koček a psů mě téma felinoterapie a canisterapie velmi zajímá. Pozitivní interakce mezi člověkem a kočkou v léčbě nebo podpoře zdraví člověka již bylo mnohokrát potvrzena. Kočka je výborný diagnostik. Pokud má s člověkem navázaný láskyplný vztah, dokáže vycítit jeho blížící se nemoc a snaží se jej „léčit“ tím že mu zahřívá postižené místo, masíruje mu jej tlapkami a zároveň svým vrněním člověka uklidňuje. Jsou známy i případy, kdy kočka „na sebe převzala“ nemoc pacienta, který vždy po návštěvě kočky cítil velikou úlevu od bolesti a celkové zlepšení svého zdravotního stavu a kočka naopak následně celé odpoledne nebyla zdravotně úplně v pořádku.

Základem felinoterapie je využití vrozeného daru empatie, intuice a léčivé energie koček. To může dokázat člověku zapomenout na bolest a utrpení, navozovat duševní harmonii a napomáhat najít ztracenou životní rovnováhu, vytvářet nový smysl života, odnímat pocit osamění. Oblast psychická je s oblastí fyzickou velmi úzce spojena. Starší člověk v domově pro seniory se může cítit vyhoštěn z lidské společnosti, uzavírat se do sebe, přestávat komunikovat s okolím a navazovat nové sociální kontakty s lidmi. Zvíře však dokáže člověku mnohé nahradit. Přijímá člověka bez předsudků a podmínek, a přitom mu poskytuje dostatek podnětů včetně náhradní citové vazby, stává se jakýmsi prostředníkem mezi člověkem a okolním světem.

O canisterapii (léčba za pomoci psa) toho již bylo napsáno a probádáno mnohem více než o felinoterapii, pejsci pomáhají lidem různého věku s různými postiženími, nejen v rámci canisterapie jako společníci ale i jako vodící nebo asistenční psi.

V literatuře mnoho informací o felinoterapii není, neexistuje žádná ucelená kniha týkající se pouze felinoterapie, nejvíce informací je možno čerpat z knih, které se zabývají zooterapiemi. Informace je možné čerpat i z odborných časopisů Planeta zvířat nebo Moje kočka. Přibývá také internetových

zdrojů nebo webových stránek chovatelů koček, kteří se zabývají felinoterapií nebo odborníků, kteří mají s touto terapií praxi.

Jelikož v české literatuře nejsou o felinoterapii vyčerpávající informace, zkusila jsem prostudovat i cizojazyčnou literaturu v anglickém jazyce a zahraniční internetové stránky zabývající se zooterapiemi.

V teoretické části bakalářské práce bych chtěla čtenáře seznámit se zooterapií, s její historií, charakteristikou a s druhy zooterapií které se v dnešní době využívají, v druhé kapitole se zabývám podrobněji felinoterapií, jejími formami, metodami a ve třetí kapitole se věnuji možnostem využití felinoterapie. Zde jsem informace v knihách téměř nenašla, proto většinu informací čerpám z odborných časopisů a internetových zdrojů. V poslední, čtvrté kapitole popisují výhody kočičího terapeuta oproti tolik oblíbenému psovi.

V praktické části se zabývám výzkumem využití felinoterapie v České republice, z pohledu felinoterapeutek. Soustředím se zde na praktické možnosti využití pro různé cílové skupiny klientů, převážně v ústavních zařízeních.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZOOTHERAPIE

„Souhrnným termínem zooterapie jsou označovány rehabilitační metody. Velmi zjednodušeně řečeno, pojmem zooterapie rozumíme pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka. Ať už nám jde o zlepšení paměti, motoriky, komunikace nebo zmírnění stresu, je zde zvíře vždy v roli prostředníka, takzvaného koterapeuta“ (Freeman, 2007, s.30)

Nerandžič ve své knize uvádí i další termíny, které jsou totožné se zooterapií, např. animoterapie nebo pet - terapie. Pojem pet - terapie se vyskytuje převážně v zahraniční literatuře, a pojem „Pet“ může značit nejen zvíře ale i rostlinu, o kterou se klient stará a povídá si s ní. I v ČR jsme se dříve také mohli setkat s výrazem „pet – terapie“ ale jedná se o velmi nepřesný a neodborný pojem, protože zooterapie se nezabývá pouze léčbou za pomoci domácích mazlíčků ale i za pomoci jiných zvířat. (Nerandžič, 2007)

1.1 Historie zooterapie

Lidé již od dávných dob využívali léčivou symbiózu s různými druhy zvířat. První zmínky o léčebném využití zvířete jsou však až z devátého století a pocházejí z Belgického Geelu, kde byl založen program občanské péče handicapovaným osobám s názvem „terapie naturele“ (Svobodová 2009).

V 18. století byla v Anglii založena sociální instituce – klinika York Retreat v Yorkshiru, která zajišťovala dohled na psychiatrické pacienty, na dodržování jejich práv a slušné zacházení s nimi, a mimo jiné pacientům zajišťovala styk se zvířaty, převážně s drůbeží a králíky.

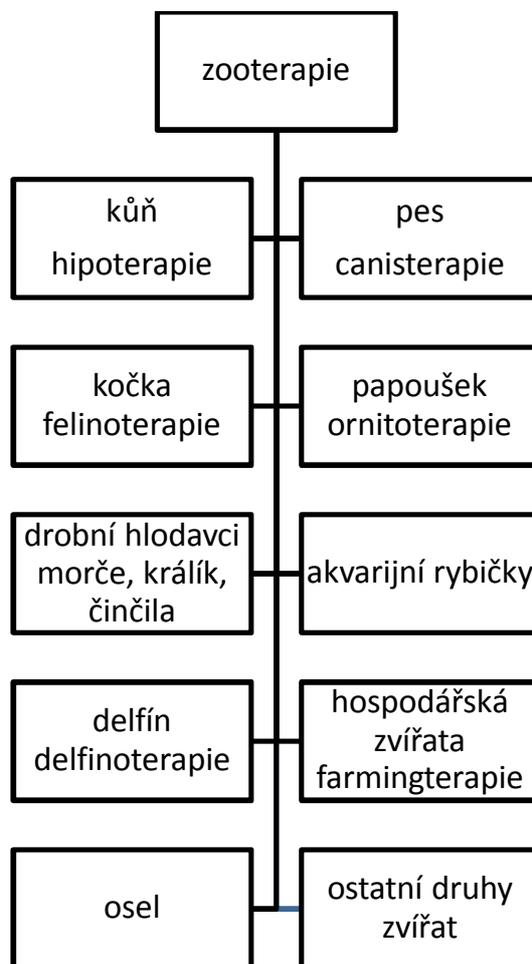
Podle Lacinové (2007) se první terapeutická zvířata objevila v nemocnicích v roce 1919, jednalo se o psy a byly využívány v rámci programu „kamarádi ke hrám. Stejně tak je známé že slavní psychoanalytici Freud a Sullivan měli vždy ve svých ordinacích přítomného psa. Nikdo už ale neví, zda psi byli využíváni k terapeutickým účelům nebo pouze jako společníci.

V roce 1995 vznikla v USA organizace IAHAIO, která se zabývá nejen výzkumem ale i praktické aplikace aktivity se zvířaty. K celosvětové organizaci se v roce 1997 připojila i ČR. (Lacinová, 2007)

1.2 Využívané druhy zvířat

Pro výkon zooterapie se jako terapeuti nepoužívají pouze velká zvířata (koně), nebo domestikovaná zvířata (pes nebo kočka) ale bez nadsázky lze říci, že je možno využívat jakého

druhu zvířat. Jediné omezení je u nebezpečných nebo jedovatých živočichů, nebo u takových zvířat, které by mohly člověka zranit.

Obr. 1. Zooterapie podle druhu zvířat

1.2.1 Hiporehabilitace

Hiporehabilitace je působ terapie, který využívá vliv pozitivního působení koně na člověka. Podle Petra, Petrové (in Šandorová 2010) se jedná o nejčastěji používanou a nejoblíbenější formu zooterapie, která má i nejdelší historii.

„Hiporehabilitace je obor, který má jasně daná pravidla a v rámci zoorehabilitace je asi oborem u nás nejlépe propracovaným. Skýtá mnoho možností od klasické rehabilitace, přes citový vztah ke zvířeti až po výlety které může kůň imobilnímu pacientovi poskytnout“ (Svobodová, 2009, s.7)

V ČR existují 3 druhy hiporehabilitace

- hipoterapie – rehabilitační metoda pro osoby, které se z důvodu nemoci nebo úrazu nemohou sami pohybovat. Trojrozměrný pohyb koňského hřbetu, tělesná teplota, výška koně, pohyb v otevřeném prostoru pozitivně ovlivňují držení těla, posturální a obranné reakce, dýchání a činnost

vnitřních orgánů , vestibulární systém, smyslové orgány, svalové napětí, cílení a plánování pohybů, rozsahy pohybů končetin, vytrvalost.

- léčebně pedagogicko-psychologické ježdění – metoda léčení psychických poruch s pomocí koně. Podstata spočívá v 80 % času stráveného aktivitami péči o koně a 20% času samotnou jízdou na koni
- sportovní ježdění handicapovaných – nazývané také parajezdectví. Tělesně i duševně handicapovaní sportovci trénují jízdu na koni a následně se účastní závodů nebo paralympiády. Nejrozvinutějšími odvětvími parajezdectví jsou paradrezura (drezura upravená pro jezdce se zdravotním postižením) a paravoltiž (speciální gymnastika na koni pro zdravotně postižené). (Vízdalová, 2007)

1.2.2 Canisterapie

Jaroslava Eisertová (2007) definuje canisterapii jako léčebný kontakt psa a člověka, který přispívá k rozvoji jemné motoriky (pamlsek, který klient vezme do prstů a podá psovi) hrubé motoriky (házení míčku) , zlepšuje verbální komunikaci (oslovení psa, povel), neverbální komunikaci (pes reaguje na klientovy gesta) , prostorovou orientaci, nebo zlepšuje interakci klienta s ostatními klienty i s ošetřovateli nebo rodiči. Pes také velmi často působí jako psychoterapeut , dítě je ochotné se psovi svěřit, povídá mu o svých problémech, neúspěších, přáních, řekne psovi věci, které by dospělému terapeutovi nikdy neřeklo (Svobodová, 2009). Pes také působí i na oblast učení – hyperaktivní dítě je schopné se po hodině canisterapie lépe soustředit na výuku a v rámci tzv. polohování, kdy se psí tělo dostává do přímého kontaktu s lidským tělem V domovech pro seniory působí pes sociálně, někdy bývá jediný společník seniora.

Pes se ale v sociálně-zdravotní oblasti nevyužívá pouze k canisterapii, Tvrdá a Tichá (2007), dělí využití do čtyř skupin:

- pes kompenzující potřebnost osoby – psi servisní (asistenční, signální, vodící)
- pes asistující terapii – psi canisterapeutičtí
- pes asistující včasné diagnostice – psi diagnostičtí
- pes život zachraňující – psi záchranářští

1.2.3 Felinoterapie

Felinoterapie – je v pomyslném žebříčku oblíbenosti zooterapií v České republice na třetím místě. Více o ní budu psát v dalších kapitolách.

1.2.4 Ornitoterapie

Ornitoterapie je využití opeřenců, jejich inteligence a vytvoření silného pouta s člověkem. Nejvhodnější jsou ptáci s vyšší komunikativností a vyšší vnímavostí okolí – papoušci, loskuták posvátný, holubi, pěvci s čeledi špačkovitých a někteří dravci (Svobodová, 2009) Pták by měl umět mluvit a neměl by mu vadit lidský dotyk. Největších úspěchů je dosaženo hlavně u starších, osamělých osob nebo bezdětných párů. Podle Doleželové (2007) je papoušek ideální druh pro zlepšení duševní rovnováhy člověka a pomáhá lidem nalézt nový cíl života. Papoušek je také vhodný pro děti, které cítí nedostatek pozornosti. Citově se upnou na papouška a ten si k nim automaticky vytvoří pouto.

1.2.5 Terapie za pomoci drobných hlodavců

křečka, potkana, pískomila, psouna... Jedná se o terapie, které se u nás stále rozšiřují, jelikož tyto zvířata jsou cenově dostupná a jejich chov je nenáročný. Nevýhodou je krátký život zvířete.

Morče bývá součástí aktivačních a terapeutických programů. Klienty uklidní, odvede pozornost od bolesti, posílí psychiku při dlouhodobé hospitalizaci nebo stresu, používá se i k prolomení komunikačních bariér u autistických klientů (Svobodová, 2009)

Činčila má extrémně jemnou a hustou srst. Ta vyvolává pozitivní psychické i taktilní pocity. Mahelka (2007) uvádí že v Kanadě se činčily nasazují jako koterapeuti při první dotykové fázi rehabilitací po popáleninách. Činčily nedráždí citlivou kůži a zároveň působí jako sociální rehabilitace osob, u kterých dochází často k psychickým traumatům ze změny vzhledu a dodávají jim odvalu ke komunikaci a styku se zdravými lidmi.

Králíci pro zooterapie jsou využívány nejčastěji speciálně vyšlechtěné druhy zakrslých králíčků tzv. teddy, výjimečně i králík domácí. Králíci se dají rychle ochočit a pro svoji milou povahu a jemnou srst bývají oblíbení hlavně u dětí. Uplatňují se ale i u psychiatrických pacientů, seniorů s Alzheimerovou chorobou nebo demencí. Králíci jsou také vhodní pro pacienty upoutané na lůžko nebo na invalidní vozík pro nevidomé děti. Podporují pozitivní taktilní vjemy, zlepšují jemnou motoriku prstů, odvádějí pozornost od bolesti, uklidňující citová podpora. O pozitivním působení přítomnosti králíka na děti v období mimořádné psychické nebo fyzické zátěže referuje řada autorů a časté záznamy jsou i v protokolech CHATA (Children in Hospital and Animal Therapy Association).

1.2.6 Akvariijní rybičky

sledování pohybu, světla, barev, prostředí, chování rybiček a jiných drobných vodních živočichů má na člověka uklidňující vliv. Vhodné jsou především pro děti nebo starší, osamělé osoby. Hyperaktivní děti se sledováním podvodního života uklidní a zároveň se mohou zapojit do péče o akvárium.

1.2.7 Delfinoterapie

v ČR se nepraktikuje ale v zahraničí je oblíbený již několik desetiletí (např. Florida). Nejčastějšími klienty jsou děti s narušeným sociálním kontaktem, s poruchami komunikace, děti tělesně nebo mentálně postižené. Podle Tiché (2007) je důležitým momentem zaujetí prožívanou chvílí, kdy dítě zapomene na vše kolem a je spontánní.

1.2.8 Farmingterapie

Farmingterapie je práce s hospodářskými zvířaty, nejen přímý kontakt se zvířaty ale i ošetřování zvířat, příprava krmiva a další práce. Klienti se nevěnují jen jednomu druhu zvířete ale poznají i jiné druhy a práce je pestřejší „ *Klienti se například posadí na balíky slámy a do ruky se jim dají kojenecké láhve s mlékem. Pak se vypustí jehňata a kozičky. Ty, jakmile uvidí láhve s oblíbeným nápojem, se vrhnou ke klientům a začnou z dudlíku vysávat mlíčko. Je to nezapomenutelný zážitek*“ (Loučka, 2007, s.305)

1.2.9 Terapie s oslem

Terapie s osly se začíná v České republice rozšiřovat, převážně tam, kde funguje terapie s koňmi. Oslík je vhodným vstupním terapeutem pro klienty menšího věku, kteří mají strach z velkého koně. Podle Šulavy (2009) má osel oproti koni rytmičtější krok, který uvolňuje svalové napětí. Oslí krok také zlepšuje koordinaci pohybu nebo nácviku rovnováhy klienta. Výcvik oslíka je vhodné začít v co nejužším věku, kdy je oslík schopný se naučit chůzi s ohlávku a sedlem a budou důvěřivější.

1.2.10 Další alternativní terapie

Terapie za pomoci strašilky, afrických oblovek (šneci), raků duhových a mravenců, které praktikují dobrovolníci ve Fakultní nemocnici v Motole. Zvířátka mohou pacienti pozorovat nebo si je i vzít na ruku. Dobrovolník vypráví nejen o přítomných zvířatech, ale také o přírodě. Terapie tak není pro pacienty pouze relaxací a zábavou ale i poučením. (Hurdová, 2011)

Kontroverzní součástí zooterapie je také ichtyoterapie - alternativní léčba lupénky za pomoci rybiček , hirudoterapie - léčení pijavicemi nebo larvoterapie - přikládání larev *Lucilia sericata* (bzučivka zelená) na nehojící se rány

2 FELINOTERAPIE

2.1 Definice felinoterapie:

Pojem felinoterapie vznikl spojením slov *felis* (latinsky kočka nebo kočičí) a *terapie*. V překladu se tedy jedná o „terapii kočkou“.

„Felinoterapie (jako jeden z oborů zooterapie) je podpůrná léčba somatických, zejména však psychických poruch a zátěží lidské osobnosti formou kontaktu s kočkou“. ([online]: www.ragdoll-ostrava.wz.cz)

„Felinoterapii rozumíme rehabilitační kontakt mezi člověkem a kočkou. Felinoterapie využívá pozitivního působení kontaktu člověka s kočkou, poskytující motivační podněty k uzdravení, odpočinku či stabilizaci organismu. Zvláštností koček je jejich nezávislé chování vázané na prostředí, nikoli na člověka. Díky tomu se klienti mohou naučit respektovat a tolerovat zvířata a následně i lidi a jejich pravidla“. ([online]: www.animoterapie.cz)

„Jedná se o léčebný kontakt mezi člověkem a kočkou, neboli psychosociální a rehabilitační metodu podpory zdraví využívající pozitivního působení kontaktu člověka s kočkou, poskytující motivační podněty k uzdravení, odpočinku či stabilizaci organismu. Probíhá buďto terapie cílená, jejíž výsledky jsou objektivně posuzovatelné, nebo terapie relaxační, jejímž cílem a účinkem je navození zklidnění, vyrovnanosti, pohodové atmosféry“. ([online]: www.felinogrey.estranky.cz)

Podle Kadlecové (2011) připomíná interakci člověka se zvířetem situaci psychologického poradenství, kočka přijímá člověka takového, jaký je, nepřerušuje jej, respektuje jej, nesoudí, je mu lhostejný vzhled, sociální postavení nebo minulost a upřímně nás vnímá.

Kočka poskytuje možnost velkého množství emočně libých prožitků. Při mazlení a hlazení příjemně přede a tím dává najevo že je spokojená. Zároveň svou srstí stimuluje motorické funkce ruky. Kočky lze velmi dobře využít jako motivační prvek ke hrám a k činnostem, díky kterým se klienti mohou dozvědět mnoho zajímavých informací o chovu koček (Kalinová, 2002)

2.2 Felinoterapie v zahraničí a v České republice

V druhé polovině 20 století došlo v celém světě k rozvoji zooterapií, tedy i felinoterapie. Ta je nejrozšířenější v anglicky mluvících zemích, hlavně v USA a Velké Británii. V roce 1980 byla v USA založena nezisková organizace Delta Society, která sdružuje zoterapeuty. Další světově známou organizací je IAHAIO (International Association of Human-Animal Interaction Organisations) která v překladu znamená: Mezinárodní organizace sdružující společnosti zabývající

se výzkumem vztahů mezi člověkem a zvířaty. Jednou za tři roky pořádá mezinárodní konference pro své členy a vědce, kteří zde prezentují výsledky svých výzkumů v oblasti vzájemné interakce mezi lidmi a zvířaty.

V Rakousku se felinoterapii s Perskými a domácími kočkami věnuje Ervín Reisaus nebo společnost organizace Tiere als Therapie. V Německu, Itálii, Francii a celé západní Evropě je felinoterapie také běžná.

Na Slovensku byla ještě donedávna felinoterapie úplně neznámá a jako první zařízení se jí začal věnovat Domov důchodců a sociálních služeb v Kremnici.

Felinoterapii se věnují i v Izraeli, a to hlavně Avshalom Beni který pracuje s plemenem Ragdoll.

V České republice se felinoterapie začala praktikovat od 90 let 20 století. Zakladatelkou felinoterapie – návštěvní služby bývá nazývána paní Hypšová, která založila v roce 1995 Nezávislý chovatelský klub (NCHK). *„V roce 2003 při něm vznikl Odbor zooterapie, který sdružuje dobrovolníky-chovatele pracující v oblasti návštěvní služby“* (Hypšová, 2007, s. 263). Pod vedením paní Hypšové byla zpracována originální metodika felinoterapie, která je v Evropě ojedinělá, ale o to více uznávaná. Svědčí o tom i úzké pracovní kontakty s Německem, Rakouskem a Izraeli, kde tyto formy práce mají zelenou ([online]: www.ragdoll-ostrava.wz.cz)

Felinoterapii se věnují i nezávislí chovatelé, v roce 2010 jich bylo podle paní Hypšové v ČR 10 -11 aktivních a 4 pasivní, chtěla bych zde jmenovat Mgr. Zdeňku Štíhlovou, která se v Ostravě zabývá nejen felinoterapií ale i výchovou koťat, které mají předpoklady k felinoterapeutické činnosti. Chovatelů, kteří se felinoterapií zabývají naštěstí každým rokem přibývá a bylo by dobře kdyby počet stále stoupal.

2.3 Historie kočky

Nerandžič (2006) uvádí, že se první kočky objevili před dvanácti miliony let a podobaly se dnešní kočce divoké. Podle Formana a Niederwiesera (2001) je možné, že kočka byla domestikovaná přibližně před 8 tisíci lety (dokazují to malby na hrobkách). Staří Egypťané chovali a hýčkali kočky patrně proto, aby chránily obilné sýpky před myšmi. Pro svoji zvláštní povahu začala být kočka ceněna až později. I Germáni si vážili koček pro jejich sílu a odolnost. Ve středověku považovali námořníci kočky za tvory nosící štěstí a vždy se s nimi plavila alespoň jedna kočka (většinou černá, protože ta ochraňovala loď od zkázy). Kočkám bylo, nezávisle na barvě přičítáno, že jsou schopny brát na sebe nemoci těch, kteří s nimi bydlí v domě. Také se věřilo, že pokud kočka odejde z domu a nevrátí se, musí obyvatel toho domu zemřít.

2.4 Etologie kočky

Dávno je pryč doba, kdy měli lidé kočky pouze k ochraně obydlí před myšmi a pokud si kočka nedokázala ulovit myš tak musela ponížene „prosit“ o trochu mléka. Kočky zdomácněly asi o šest tisíc let později než psi ([online]: www.milujeme-kocky.cz). Přesto jich je v současné době ve světě chováno téměř stejné množství. To ukazuje na jejich velkou oblibu. Podle Mahelky (2007) v dnešní době patří kočka vedle psa a koně k nejčastěji chovaným společenským zvířatům a každý chovatel kočky by měl znát její etologii.

Etologie je věda o chování kočky, zkoumá příčiny a podstaty chování koček. Její znalost je nezbytná nejen pro osoby praktikující felinoterapii, ale i pro personál zařízení a okolí klienta. Kočka je tvor komunikativní a je důležité vědět, nebo aspoň tušit co chce sdělit a co od ní má člověk očekávat. Aby kočka lépe rozuměla lidem, je třeba s ní hovořit klidně, spojovat verbální sdělení a gesta a vždy používat pro stejné činnosti stejná slova. Často vznikají nedorozumění pokud je majitel kočky zároveň i majitelem psa, řada gest kočky je odlišná, někdy i opačná od psích gest (pohyb a postavení ocasu, zvednutí tlapy, upřený pohled).

„Naučit se řeč koček je stejně jako učit se cizí jazyk: vyžaduje to spoustu času a trpělivosti“

(Sarah Whitehaed, 2007, s.22).

2.5 Plemena koček využívaná pro felinoterapii

Není jasně stanovené, které plemeno koček je pro felinoterapii nejvhodnější, stejně tak nejsou určeny plemena, která by byla naprosto nevhodná. Zatímco někteří upřednostňují především z hygienických důvodů krátkosrstá plemena, jiní naopak preferují rasy dlouhosrsté, které přímo vybízejí k pohlázení ([online]: www.milujeme-kocky.cz). Vždy je důležitá souhra týmu – kočky a jejího majitele. Každé plemeno má ale své typické znaky, povahové vlastnosti, které musí účastníci felinoterapie znát a respektovat.

➤ Kočky domácí

Jedná se o kočky bez průkazu původu, které nejsou standardizované. Bývají nenáročné, zdravé avšak oproti ušlechtilým kočkám mohou být více temperamentní a hůře přizpůsobivé.

➤ Ragdoll

Tzv. hadrová panenka je známá svým sníženým svalovým tonusem, pokud je uvolněná a spokojená. Jedná se o plemeno polodlouhosrsté, s modrými očima a tmavší obličejovou maskou. Ragdoll je kočka vysloveně trpělivá, velmi klidná, bojové vytažení drápek u ní snad neexistuje ani v případě

ohrožení - to se raději stáhne do ústraní. Je velmi inteligentní, společenská, mazlivá, hravá, zvědavá a přítulná, ale nevtíravá. Má velikou důvěru k lidem i jiným zvířátkům a nemá ráda samotu. Je to kočka vyloženě vázaná na lidi. Svého člověka mnohdy následuje jako pes, její závislost na pánovi opravdu často připomíná až psí oddanost. Dokáže také aportovat různé předměty. ([online]: www.9.wbs.cz)

➤ Mainská mývalí kočka

Jedná se o původní americké národní plemeno. Mají robustní tělo s polodlouhou srstí, která odpuzuje vodu. Jsou temperamentní, hravé a velmi inteligentní. Nevýhodou může být ale větší velikost a hmotnost kočky, zvláště pro méně fyzicky zdatné klienty.

➤ Perské kočky

Nejrozšířenější ušlechtilé kočky chované v ČR. Jsou známé svojí dlouhou a hustou srstí a kulatýma, do široka otevřenýma očima. Pro felinoterapii nejsou příliš vhodné jelikož trpí na sezonní línání srsti a také mají rády svůj klid.

➤ Siamské a javánské kočky

Jsou to krátkosrsté kočky s modrýma očima, trojúhelníkovou hlavou, většíma ušima, a s elegantním tělem na štíhlých, dlouhých nohách. Jejich povaha se blíží psí povaze, jsou velmi inteligentní, rády aportují a v rodině si oblíbí jednoho člena, pro kterého by udělaly cokoli. Určitou nevýhodou je však hlučnost, hlasové projevy připomínají pláč dítěte (Hypšová 2009).

➤ Sibiřské kočky, Něvskaja Maskaradnaja

Polodlouhosrsté kočky, pocházejí z Ruska bývají označovány jako ruské národní plemeno. Povahu mají velmi přátelskou a vyrovnanou, jsou silně nezávislé a nenáročné jak na stravu, podmínky chovu nebo péči o srst. Údajně jejich poletující srst nezpůsobuje alergické reakce, jelikož v jejich slinách nejsou zastoupeny alergeny tak jako u jiných plemen, ale žádné seriózní výzkumy toto zatím nepotvrdily.

➤ Sphynx

Toto plemeno není vhodné pro provádění felinoterapie, jelikož náleží mezi bezsrsté kočky. Mají totiž velmi neobvyklý vzhled, který by starší lidé mohli odpuzovat. Navíc je problém v absenci srsti, kterou považujeme za jeden z významných terapeutických faktorů. (Kadlecová, 2009)

2.6 Výběr koček pro felinoterapii

Ideální kočka je ta, která se ráda hladí, vyhledává lidskou pozornost, vychází s ostatními psy a kočkami, a je schopna přijímat nové prostředí.

Kočky musí být plně socializované, výhodou je výcvik od 3 měsíců věku kotěte. Není ale nutností, paní Hypšová (2009) začala s výcvikem i u 12-ti letého kocourka. Podle Hypšové (2007) je nejvhodnější kotě z vlastního vrhu, kde známe charakterové vlastnosti obou rodičů, případně sourozenců a lze předpokládat, že kotě bude mít obdobné vlastnosti. Není ale podmínkou, po půlroční karanténě lze pro felinoterapii využívat i kočka ze záchytných kotečů nebo útulků pro opuštěná zvířata. Upřednostňují se zvířata s mírnou a přátelskou povahou, která vyhledávají kontakt s lidmi a ten je jim příjemný.

Co se týká pohlaví kočky, není zcela jednoznačné, zda je vhodnější kocour nebo kočka. Někteří chovatelé uvádějí, že kocouři jsou klidnější, trpělivější a více společenší než kočky, ale podle Kadlecové (2009) toto tvrzení rozhodně nelze paušalizovat. Co je ale nezbytné, je kastrace zvířete, ať už se jedná o kocoura nebo kočku. U obou pohlaví by mohly u nekastrovaných jedinců zvítězit pohlavní touhy a s nimi spojené zlovyky, jako např. značkování nebo nepříjemné hlasové projevy nad náklonností k člověku.

Hypšová ([online]:www.nchk.estranky.cz) nedoporučuje pro felinoterapii kočky, které žijí mimo byt a mají povolen nekontrolovatelný pohyb v terénu. U koček, které dříve žili nekontrolovaným životem nebo jsou převzaté od neznámého majitele, popř. z útulků pro opuštěná zvířata je vždy třeba půlroční karanténa a během ní provést testy na infekční onemocnění, hlavně toxoplazmózu, FIP (infekční zánět pohrudnice), FeLV (virus kočičí leukemie) a FIV (syndrom selhání u lidí, obdoba lidského HIV).

2.7 Výcvik kočky

Podstatu výcviku tvoří souhra týmu a povahové vlastnosti kočky. Výcvik nemá přesně stanovenou podobu. Jedná se o pravidelné opakování modelových situací – mazlení, hlazení, česání nebo aportování drobných hraček. Výcvik si zajišťuje majitel kočky sám, ze svých prostředků, je možná spolupráce dobrovolníku nebo i cílových zařízení, kde bude terapie s kočkou prováděna. ([online]:www.sih.stranky.cz)

Nejvhodnější je, aby kočka měla jen jednoho pána, který si k sobě kočku připoutává citovým poutem, které se rozvíjí postupně. Spočívá v pravidelném kontaktu s kočkou, hrou, krmením z ruky, společnými dotyky a poskytováním ochrany a bezpečí. Je třeba, aby kočka cítila, že jde-li se svým

lidským přítelem do neznámého prostředí, je tento člověk součástí jejího původního teritoria. Z tohoto důvodu je vhodné, aby felinoterapeut byl zároveň i chovatel, který kočku vychovává. Felinoterapeut musí respektovat vývojová stádia kočky. Je vhodné, aby v domácnosti felinoterapeuta žily alespoň dvě kočky, jen tak je možno docílit plného rozvinutí všech vrozených schopností kočky.

K důležitým úkonům, které musí kočka zvládnout patří oblečení postroje a alespoň částečná chůze na vodítku. V rámci bezpečnosti je postroj nutností. Umožňuje zabránit kočce v útěku, nebo ji vzdálit od klienta, který s kočkou nevládně zachází. Oblečení postroje má pro kočku mírně paralyzující vliv, neboť si uvědomuje, že je ovládána a to žádná kočka nemá v lásce. (Hypšová, 2007)

Podle Ladislavy Hilbertové ([online]:www.ragdoll-ostrava.wz.cz) musí být kočka připravena také zvládat:

- nezvyklé pachy – desinfekce, parfémy a všechno to, co se odlišuje od jeho přirozeného prostředí
- ostré nebo jinak nepříjemné zvuky – nesmí být plachá, vystrašená, úzkostlivá
- rychlé pohyby – nesmí ji vyděsit standardní rána padajícího předmětu (např. francouzská hůl starého člověka či hračka dítěte), zvýšený pohyb osob v okolí, pobíhání dětí
- neplánovaný výskyt jiného zvířete (např. psa)

Kočka by měla při aktivní felinoterapii již dospělá. Každé plemeno dospívá později, kočka domácí je dospělá již v necelém jednom roce života, Ragdoll dospívá až ve 4 roce života. Kotě se ještě nedokáže tolik ovládat, je hravé, neposedné a mohlo by klientům nebo personálu tělesně ublížit.

2.8 Legislativní úprava felinoterapie

V ČR není felinoterapie, ani žádný jiný druh zooterapie legislativně vyřešen. Ale každý choval je povinen respektovat následující zákony (Tichá, 2007):

- Zákon 246/1992 Sb. Na ochranu zvířat proti týrání v platném znění, včetně provádějících vyhlášek
- Zákon 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon 166/1999 Sb. o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů v platném znění, včetně provádějících vyhlášek.

Existují však normy a etická pravidla, které upravují pravidla soužití člověka a kočky. Všechny organizace chovatelů koček mají ve svých řádech vypracovaná svoje "desatera". Welfare pravidla (v překladu pravidla spokojenosti) uvádí ve svém Chovatelském řádu i mezinárodní organizace FIFe (Fédération internationale Féline).

Tyto pravidla stanoví podmínky chovu – kočka musí mít klidné místo ke spaní, prostor k pohybu a hrám, vlastní misky na potravu a vodu, toaletu udržovanou v čistotě. Musí být zajištěna desinfekce prostor, kde kočka žije, přívod čerstvého vzduchu a denní světlo.

Pokud kočky nežijí v domácím prostředí, musí být chovatelská zařízení co nejlépe přizpůsobena jejich životu. Každá kočka musí mít k dispozici min. plochu 6 m² o výšce min. 1,8 m. Musí mít k dispozici více než jednu výškovou úroveň (mimoúrovňová patra), součástí zařízení musí být také místa na spaní a místo, kde se kočka může schovat.

Ve venkovním prostředí musí mít k dispozici dostatek stínu k ochraně před přímými slunečními paprsky a musí jim být umožněno ukrýt se před deštěm nebo sněhem.

Kořata nesmějí být předána novým majitelům před 13. týdnem věku a bez očkování proti panleukopenii a rhinotracheitidě tak, aby byla v imunitě proti těmto onemocněním ([online]:<http://casopis.planetazvirat.cz/>)

2.9 Metody felinoterapie

Organizace Delta Society v roce 1990 vypracovala standardy pro léčebné a asistované využití zvířat, aktivity se zvířaty, s cílem propagovat pozitivní výsledky na zdraví člověka.

Základem těchto standardů jsou následující metody

2.9.1 AAA (Animal Assisted Activities)

aktivity za pomoci zvířat. Lacinová (2007) definuje AAA jako přirozený kontakt člověka a zvířete zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností. Cílem AAA je aktivizace klienty, přirozené zlepšování komunikace, motivace, pohyblivosti ale také odbourávání stresu nebo uzavřenosti, nečinnosti. Při AAA se felinoterapeut stává součástí týmů pracovníků, kteří pečují o program klienta v rámci volného času. Typickými technikami podle Lacinové (2007) jsou hlazení zvířete, hry, péče o zvíře, přirozené procvičování paměti nebo komunikace atd.

2.9.2 AAT (Animal Assisted Therapy)

terapie za pomoci zvířat. „*Cílený kontakt člověka a zvířete, zaměřený na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta/pacienta*“. (Lacinová, 2007, s.32) „*Tento termín označuje terapii přítomností zvířat (kočky), kdy zvíře tvoří nedílnou součást terapeutického procesu. Výsledek je objektivně pozorovatelný (například zvětšení slovní zásoby, relaxace, uvolnění, ventilace, pozitivní naladění, plynulejší navázání vztahu terapeut – klient, navození pocitu pohody a důvěry, překonání bariér a*

zlepšení komunikace s okolím“ ([online]:www.ragdoll-ostrava.wz.cz). AAT je poskytována v různých podobách a může být skupinové nebo individuální povahy. Felinoterapeut je součástí týmu pracovníků, kteří se starají o klientovo zdraví nebo jsou zapojeni do procesu ucelené rehabilitace (lékaři, terapeuti, sociální pracovníci, ošetřující personál, speciální pedagogové apod).

Mezi aktivity patří polohování, hry pro rozvoj motoriky a sociálních dovedností, péče o kočku a její hlazení, cílené zlepšování komunikace, paměti, orientace, řeči...

2.9.3 AAE (Animal Assisted Education)

„Přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete zaměřený na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienty“ (Lacinová, 2007, s.34)

Cíle AAE definuje pedagogický personál ve společnosti se felinoterapeutem. Cíle mohou být:

- pro skupinu žáků – přednášky, besedy, zájmové kroužky
- individuální – u klientů s výchovnými problémy, specifickými poruchami učení nebo jinými specifickými potřebami.

Nejčastější techniky AAE jsou hry pro rozvoj motoriky, motivace, komunikace, péče o kočku, předávání informací zábavnou formou a názornou ukázkou, využití kočky jako prostředníka pro výuku.

2.9.4 AACR (Animal Assisted Crisis Response)

krizová intervence za pomoci zvířat

„přirozený kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourávání stresu a celkové zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta“ (Lacinová, 2007, s.35). Cíle definuje felinoterapeut spolu s pracovníkem krizové intervence individuálně, podle aktuální situace klienta. Hlavním cílem je podpora procesu stabilizace situace. V České republice se na profesionální úrovni AACR s kočkami neprovádí. Zatím.

2.10 Formy felinoterapie

➤ Návštěvní program

Felinoterapeutické návštěvy. Jedná se o nejrozšířenější formu felinoterapie. Pravidelné návštěvy felinoterapeutického týmu v domácnostech klienta nebo v ústavních zařízeních, domovech pro seniory, dětských domovech, domovech pro osoby se zdravotním postižením apod. Jako alternativa návštěvního programu je setkání klienta a felinoterapeutického týmu na neutrálním území nebo docházka klienta do domu terapeuta.

➤ Ambulantní program

Tato forma je specifickou formou návštěvního programu. Přítomnost kočky v ordinaci lékaře, školního psychologa, logopeda. Odborný pracovník může být zároveň i felinoterapeutem, nebo může být přizván k návštěvě felinoterapeutický tým.

➤ Jednorázové aktivity

Krátkodobé nebo jednorázové aktivity pro veřejnost nebo pro úzký okruh klientů. Veřejné ukázky, prezentace nebo přednášky, převážně pro zdravé děti nebo seniory, ale i pro zdravotně znevýhodněné občany.

➤ Pobytový program

Podle Lacinové (2007) se jedná o pravidelný nebo i jednorázový pobyt klienta v prostředí, kde se provozuje felinoterapie. V praxi je obvyklé, že se využívá kombinace různých druhů zvířat, např. farmy, kde bývají přítomné kozy, ovce, slepice, koně i kočky.

➤ Rezidentní program

V zahraničí je běžný, v České republice již také získává své stoupence. Stálá přítomnost kočky v domově klienta nebo v ústavním zařízení. V ústavním zařízení musí být určená zodpovědná osoba, která je schopná se o kočku postarat a zajistit jí veškeré základní potřeby, a bude dbát na to, aby kočka nebyla přetěžovaná a měla zajištěnou možnost odpočinku na klidném místě.

3 MOŽNOSTI VYUŽITÍ FELINOTERAPIE

„Principem felinoterapie je soustavné pozitivní působení na cílovou skupinu osob, s cílem rozvíjet harmonii především v duševní oblasti. Současně však dochází i ke zlepšení fyzického zdravotního stavu, protože, když trpí duše, bolí celé tělo“ ([online]:www.mojekocka.cz)

Účinnost felinoterapie je závislá na úzké komunikaci, vzájemném porozumění a láskou mezi kočkami a člověkem. Vlivu felinoterapie se používá hlavně při sociální a psychické podpoře u dětí a seniorů, řešení rodinných krizí, úmrtí partnera, kladné ovlivňování stresových reakcí, korigování chování u školní mládeže, podporování optimistické nálady i atmosféry u jedince i kolektivu, zmírnění vnímání zdravotních potíží včetně bolesti po chirurgických zákrocích, zkrácení doby pobytu v nemocnici, kladný koterapeutický vliv u diagnóz jako je deprese, úzkost, autismus, hypertonie, mozková mrtvice, mentální retardace, svalová dystrofie u dětí, smyslové vady, tělesná postižení a handicap, poruchy chování a vývoje u dětí a mládeže, psychosomatická onemocnění a hypochondrie. ([online]:www.ragdoll-ostrava.wz.cz) *„Svou přirozenou stimulující úlohu sehrává kočka v partnerských vztazích“ ([online]:www.felinoterapie.cz)*

Felinoterapie je ideální podpůrná metoda při léčbě závislostí, neuróz, stresu, neklidu. Cílem terapie je korekce problémového chování, mírnění důsledků postižení, a to především formou přijímání sebe jako plnohodnotné bytosti, pozitivního ovlivnění sebevědomí a sebehodnocení postižené osoby, obnovení komunikace s okolním světem. ([online]:www.moje-kocka.cz). Švýcarský vědec Dennis C. Turner dokázal, že předení kočky je pro člověka více relaxační než četba nebo spánek (Šandorová, 2010)

Seznam tělesných nemocí, při kterých může kočka pomoci je poměrně dlouhý, např. artritida, revmatismus, ateroskleróza, onemocnění ledvin, bronchitida, závratě, bolesti hlavy, bolesti zubů, srdečních a cévních onemocnění, mozková krvácení, mozková mrtvice, apoplexie, chronický únavový syndrom a další onemocnění. Existují důkazy, že kočky pomohly i při léčbě onkologických onemocnění.

Jako zajímavost uvádím výzkumy vědců z Velké Británie ([online]: www.intmedtourism.com) Podle nich, kočky jakéhokoliv zbarvení mají léčivé síly. Černé mají dokonce silnější energie ve srovnání s ostatními. Také kočky produkují silnější léčivý účinek než kocouři. Dlouhosrstá zvířata jsou dobří léčitelé z deprese, nespavost a podrážděnost. Srdeční a cévní onemocnění se nejlépe léčí za pomoci koček s krátkou srstí- Krátkosrsté a bezsrsté kočky pomáhají také v případě onemocnění ledvin a žaludku.

Tam, kde podmínky dovolují, je vhodné, aby se kočky staly součástí života postiženého člověka, seniora, dítěte, obecně každého člověka, který má kočky rád a mohly tak na něho působit soustavně. Lidé žijící ať už dočasně, nebo trvale ve zdravotnických či pečovatelských zařízeních jsou většinou odkázáni na docházení dobrovolníků - felinoterapeutů, kteří své kočky k felinoterapii propůjčují.

3.1 Význam felinoterapie u seniorů

U seniorů rozlišujeme dva druhy felinoterapie. Individuální felinoterapie, při které je kočka umístěna u klienta, a institucionální felinoterapie, která se provádí nejčastěji formou návštěvní služby. Každá forma je odlišná a klade specifické nároky na výběr zvířete. (Kadlecová, 2009)

Kočka u seniora zlepšuje celkový zdravotní stav, pacientům s Alzheimerovou chorobou napomáhá pomoc zvířat k opětovnému navrácení vztahu k životu a přírodě ([online]:www.ragdoll-ostrava.wz.cz). Zvíře může být pro klienta velmi důležité – zprostředkuje mu komunikaci se zbytkem světa, dokáže mu zapomenout nebo zmírnit bolest, smutek, trápení, špatné vzpomínky (Freeman 2007)

Starším klientům kočky prohřívají ruce a dotyk se srstí přináší hmatové stimuly a příjemné prožitky. Kočka vyvolává u seniorů vzpomínky na vlastní zvířata, které během jejich života vlastnili a lidé raději vzpomínají na hezké a veselé zážitky a smutné vzpomínky si raději nevybavují. „Zvláště senioři těmito vzpomínkami navazují kontinuitu se svou minulostí a dochází ke stimulaci paměťových funkcí.“ ([online]:www.sih.estranky.cz)

Kočka také redukuje pocit osamělosti, který je u seniorů, zvláště u osaměle žijících nebo ovdovělých častým problémem. Kočka obohacuje citový život seniora, i samotný pohled na spokojenou, odpočívající kočku působí uklidňujícím dojmem a dokonce probudí ve starším člověku zájem o své okolí (Drástová, 1998). Obnovuje pocit zodpovědnosti o druhého tvora, ke které senior mnohdy nemá příležitost, a dává možnost o někoho pečovat, což je pro psychické zdraví člověka nesmírně důležité.(Kadlecová, 2009) U osamělých seniorů bývají někdy kočky jejich jediným přítelem a společníkem. Je pro něj vhodnější než pes, není třeba s ní chodit na procházky několikrát denně a je méně nenáročná na péči. Také nevyžaduje tolik pozornosti jako pes, pokud je doma sama nebo cítí momentální nezáměr člověka, tak se dokáže zabavit sama. Kočka poskytuje možnost dotýkat se milujícím způsobem, která je pro staršího člověka, zvláště po úmrtí partnera, vzácná, naše společnost neposkytuje starším lidem mnoho příležitostí k prožívání intimity.

Podle Kolluse (in Kadlecová 2009) vyplývá, že lidé, kteří mají doma kočku, mají méně zdravotních problémů a méně často navštěvují lékaře. Výzkumy ve Velké Británii udávají, že o lékařskou péči žádají senioři – chovatelé koček - o 18% méně často než senioři, kteří doma kočku nemají

([online]:www.intmedtourism.com). Ke stejnému závěru dospěli i Australští vědci. (Aubrey, 2006). Odborníci to vysvětlují tím, co většina majitelů koček osobně pocítuje: přítomnost kočky nás uklidňuje, zmírňuje psychické napětí a rozptyluje stres. To má za následek snížení krevního tlaku a tepové frekvence, což prospívá našemu zdraví. Je všeobecně známé, že oblast psychická je s oblastí fyzickou úzce spojena. Nemocný, handicapovaný člověk či senior se může cítit vyhoštěn z lidské společnosti, často ztrácí smysl svého života nebo má suicidální myšlenky a nechutí k životu. Následně se uzavírá do sebe, přestává komunikovat s okolím, při navazování kontaktů má čím dál větší potíže. Přitom vnitřně velmi touží po přijetí, vnímá samotu a bolest mnohem intenzivněji než člověk zdravý či v produktivním věku. Bezmocný, starý nebo handicapovaný člověk touží být přijímán bez předsudků, touží po sounáležitosti a pocitu blízkosti, fyzickém i verbálním kontaktu s živým tvorem. ([online]:www.moje-kocka.cz)

Pro seniory v ústavních zařízeních, domovech pro seniory, léčebnách pro dlouhodobě nemocné, přináší návštěva kočky nejen příjemnou změnu v denním stereotypu. Pomáhají zmírnit adaptační stres klientů, kteří přišli do ústavního zařízení a teprve si zde zvykají. (Nerandžič, 2006). Pro zkvalitnění života seniorů je kontakt s kočkou - terapeutkou velmi významný, pozitivní změny zaznamenávají nejen sami klienti, ale výrazný posun v naladění klientů konstatují zejména jejich rodiny. ([online]:www.felinoterapie.cz)

Přítomnost kočky v ústavním zařízení nemá pozitivní vliv jen na klienty, na seniory, ale také na ošetřující personál. Přítomnost koček pomáhá zabránit vzniku emocionálního vyčerpání, kterému jsou pracovníci vystaveni při každodenním styku s nemocí, bolestí, trápením, smrtí. (burn-out syndrom, syndrom vyhoření) (Drástová, 1998,). „*Zvíře má úlohu katalyzátoru mezilidských vztahů*“. ([online]:www.sih.estranky.cz)

3.2 Význam felinoterapie u dětí

Pro děti nebyly domácí zvířata nikdy tak důležité jako v dnešní „moderní“ přetechnizované době, kdy dítě ve městě vidí živá zvířata jen v zoologické zahradě nebo na návštěvě u tety na vesnici. Jaký rozdíl je však mít zvíře doma! To se na nás dívá, můžeme si ho vzít do náruče, povídat si s ním a můžeme za ně (musíme) přebrat zodpovědnost (Elfes, 2002). Také si s ním hrajeme, komunikujeme a ono nám důvěřuje. Je to přítel, který dětský život obohatí láskou. Kočka nedokáže nahradit jednoho z rodičů nebo sourozence ale častokrát na sebe bere roli rodinného terapeuta. Děti si mohou budovat vztah od třetího roku života. V tomto věku jsou už dostatečně zralé na to, aby pochopili, že kočka je živý, samostatný tvor, a je třeba jej respektovat. (Elfes, 2002) Kočka může být pro dítě užitečná i v ranějším věku, svými hlasitými projevy, mňoukáním nebo předáním k sobě

kočky lákají kojence a batolata a tím je přinutí zvedat hlavičku, lézt po kolenou nebo chodit. Nikdy by ale takhle malé dítě nemělo zůstat s kočkou samotné, dítě by mohlo považovat kočku za hračku a ublížit ji, nebo naopak kočka by se mohla bránit nehezkému zacházení a dítěti ublížit. Na německých základních školách proběhl výzkum (Elfes, 2002), a jeho výsledky nám oznamují, že děti, které vyrůstají s domácím zvířetem (50% dětí), se vyvíjí pozitivněji, než jejich vrstevníci, kteří doma žádné zvíře nemají. Děti, mající doma zvíře jsou méně agresivní, mají výrazně lepší sociální chování, jsou přizpůsobivější, lépe se snáší se svými spolužáky a jsou zodpovědnější. Také jsou více duševně vyrovnaní, citlivější a veselejší. Vědci z univerzity ve Virginii zjistili, že život s kočkou může snižovat nebezpečí onemocnění dýchacích cest u dětí (Elfes, 2002). Výzkumy ve Velké Británii prokázaly ([online]:www.intmedtourism.com) že kočky v domě jsou prevencí alergických reakcí a astmatu u dětí, protože styk s kočkami od útlého věku tvoří imunitu nejen na kočičí srst ale i prach a pyl rostlin a tako imunita je celoživotní.

Felinoterapie se ve Zlíně uplatňuje i v logopedii. *„Využíváme pozitivních emocí dětí a jejich větší ochotu spolupracovat. Uplatňují se jak dechová cvičení (foukání do kočičí srsti, do papírové kuličky směrem ke kočce na hraní...), tak například cvičení pro motoriku jazyka a rtů (jak pije kočička mlíčko, jak si olizuje fousky, jak si líže kožíšek...). Děti s omezenou schopností verbální komunikace hledají různé možnosti k navázání kontaktu s kočkou. Vymýšlíme říkanky o kočkách a s kočičí tematikou pro správnou výslovnost některých skupin hlásek.“* ([online]:<http://canis-lazy.weebly.com>)

Nedílnou součástí felinoterapie je přirozené rozvíjení schopností dětí tělesně postižených i dětí s mentální poruchou. Tato oblast si zaslouží stále více pozornosti, neboť kočka v tomto případě funguje jako zcela přirozený léčitel a přítel postiženého dítěte, které, aniž si to uvědomuje, je nuceno utvářet si své priority, učit se zodpovědnosti a rozvíjet své schopnosti jak motorické, tak mentální. *„Kočka má v těchto situacích dvojný význam. Umožní vytvoření náhradní citové velice silné vazby, někdy lze hovořit až o propojení lidské a zvířecí duše. Prostřednictvím kočky je potřebným osobám umožněno lépe komunikovat s okolím, zvíře může hrát roli jakéhosi prostředníka při opětovném navazování kontaktů, dává oslabené bytosti pocit zodpovědnosti za své zvíře, který je velmi silnou motivací pro život“* ([online]:www.moje-kocka.cz) S dětmi je možno pracovat na křížení hemisfér, lze rozvíjet jemnou motoriku. S handicapovanými dětmi můžeme poměrně snadno provádět i křížení hemisfér a procvičování jemné motoriky při česání, kartáčování, hlazení a nabízení pamlsků, při zapínání a odepínání postroje. Oblíbenou aktivitou dětí s postižením bývají procházky s kočkou. Vedení na vodítku a korekce směru by vždy měla být prováděna jemně a trpělivě. Z tohoto důvodu je vhodné, aby děti s kombinovanými vadami vedli kočku vždy pod

dozorem vedoucího týmu, a to tak, že klient drží v ruce vodítko a felinoterapeut drží toto vodítko pod rukou klienta a vedení kočky koriguje. ([online]:www.sih.estranky.cz)

3.3 Felinoterapie v nemocnicích

Kadlecová (2009) uvádí, že kočka v nemocnici dokáže pacienta vytrhnout ze stereotypu denní rutiny a přináší dotek přírody, normality do neosobního, sterilního prostředí. Také u pacientů zmírňuje stres způsobený hospitalizací, odvádí pozornost od bolesti a nepříjemných vyšetření, takže může být dokonce podáváno méně analgetik. Podle zkušeností felinoterapeutů, kteří provádí terapii v nemocnicích, kočka výrazně aktivizuje rezignované pacienty a tím dokáže zkrátit dobu nutné hospitalizace. Vyvolává touhu dostat se zpět do normálního světa, který je venku za oknem a jehož je návštěva kočky důkazem. Zlepšuje psychický stav pacienta, vyvolá mu na tváři úsměv a dobrá nálada přetrvává ještě i po odchodu kočky a jak je známo, základem úspěšné léčby je optimismus a veselé myšlenky. Kromě toho kočka zbavuje stres i zdravotnickému personálu.

Podle Aspa (in Kadlecová,2009) pravidelné hlazení kočky snižuje krevní hladinu „stresového hormonu“ kortizolu. Také se pozitivně mění hladiny prolactinu, oxytocinu, serotoninu a endorfinů (Odendaal, 2007). A právě tím působí jako skutečná terapie v oblasti prevence stresu, léčby bolesti či deprese. Výhodou však je, že tato terapie nemá vedlejší účinky a nehrozí zde riziko předávkování. (Kadlecová, 2009)

Felinoterapie v nemocnicích pomáhá hlavně dětem. Mateřská škola při fakultní nemocnici v Brně jako jediná v Evropě používá při felinoterapii Siamské či Orientální kočky, které jsou velmi živé. Felinoterapie zde probíhá ve sborovně, kam děti dochází s paní učitelkou v 10-12 členných skupinkách. *„To byste nevěřili, jak kočka nesmírně pozitivně působí hlavně na děti dlouhodobě nemocné – např. na pacienty z onkologie, kteří často bývají negativističtí a nic je nezajímá. Stačí, když položíte ruku dítěte na hrud' předoucího zvířete a většinou bývá vyhráno. Dítě se rázem uklidní, zajiskří se mu v očích a naváže s kočkou téměř neviditelné tajemné pouto. Často vůbec nemůžeme děti dostat zpět na oddělení, jak jsou v přítomnosti kočky nadšené, šťastné a alespoň na chvíli zapomenou na svoji bolest a trápení“* ([online]:<http://www.msfnbrno.cz>). Děti si po odchodu koček mohou vybarvit látkovou kočičku, kterou si vezmou s sebou i domů a která jim dělá společníci i několik dalších let.

3.4 Felinoterapie a děti v dětských domovech

Zatím (alespoň podle dostupných informací) probíhá felinoterapie pouze ve dvou dětských domovech (dále DD), v Havířově a ve Zlíně. V Havířově mají vybudovanou terapeutickou místnost,

ve které se kloubí prvky felinoterapie, snoezelenu a canisterapie. *„Díky terapeutické místnosti a kočičí přítomnosti v ní se nám daří eliminovat dětské psychické problémy, ventilovat nahromaděné dětské napětí, smutek nebo náhlé uzavření se dítěte do sebe na základě čerstvě prožité zátěžové situace s nezodpovědným rodičem. Zjednodušeně řečeno – kočička je prostředníkem, hromosvodem, předoucím zázemím, mazlíkem a tvorečkem který všechno chápe a dokáže dítě zklidnit již svou podstatou, přičemž je samozřejmě vedena a podporována svým člověčím pedagogickým partnerem.“* (Hilbertová, 2009, s.1) Práce v terapeutické místnosti je individuální, a vždy je přítomný pedagog. Nejsou striktně stanoveny hodiny, kdy felinoterapie probíhá, uskutečňuje se podle potřeby, na základě požadavku dětí nebo při náhlé krizové situaci kdy dítě felinoterapii akutně potřebuje. V DD v Havířově nemají ale felinoterapii pouze „zavřenou“ v terapeutické místnosti. Kocourek bývá celé odpoledne v rodinné skupince dětí (spolu s pedagogem, Mgr. Ladislavou Hilbertovou). Hraje si s dětmi, nechává se nosit, hladit, sedá si k nim na sedačku, běhá za nimi jako pejsek, těší je svou přítomností. Při příchodu dají děti kocourkovi čistou vodu a granulky. Děti jej milují a přirozená přítomnost tohoto kocourka v dětském kolektivu má také svůj podstatný význam. Děti se učí ohleduplnosti, správnému zacházení se zvířetem, kartáčování a pečování a také se seznamují s řečí těla kočky, která je od té psí odlišná, ti nejmenší si rozšiřují slovní zásobu a jemnou motoriku. (Hilbertová, 2009)

3.5 Divadlo s kočkami – živé pohádky

Na mezinárodním semináři zooterapií v roce 2003 představila Daniela Hypšová projekt „loutkové divadlo s kočkami“. Je vhodná pro zdravé i handicapované děti předškolního i mladšího školního věku. Loutky a kulisy vyrábí klienti domova pro seniory v Mladé Boleslavi. Kočky jsou umístěné na škrábadle s tunýlky a plošinou. Texty jsou jednoduše navrženy tak, aby byla možná improvizace a aby se diváci mohli zapojit se do hry. Děti mohou pozorovat z bezprostřední blízkosti reakce zvířat či přímo o zvířata pečovat a pracovat s nimi. Protože se děti mohou samy aktivně zapojovat do pohádky, sledovat reakce zvířat, využívat je při hře či zvířata opatrovat, hlídat či vodit (na vodítku), učí je tyto pohádky pečovat o zvířata, zvládat je, navazovat s nimi kontakt. Vytváří sounáležitost dětí se vším živým a důležitým aspektem je také uvolnění, radost a legrace, kterou při nich děti i chovatelé prožívají. V pohádkách je možno využívat mnohem širší škálu působení – od hudební a výtvarné složky, až po složku jazykovou, rytmickou a sociálně psychologickou. Využitím prvků logopedie, rytmizace a kvalitním výběrem klasických pohádek beze ztráty jejich symboliky může tato metoda nabývat terapeutických rozměrů. ([online]:www.sih.estranky.cz)

Důležitý pozitivní vliv má hraní loutkových pohádek se zvířaty i na samotné herce (děti i dospělá). Po počáteční fázi trémy můžeme pozorovat uklidnění, uvolnění a určitou formu psychické relaxace.

Dojde k odpoutání pozornosti od sebe samých, svých problémů a vědomá činnost je zaměřena na souhru, starost o živá zvířata, reakce dětí a další aktivity týkající se hry. To má pozitivní vliv na všechny zúčastněné. Smích pomáhá uvolnění se, zbavení se trémy a boří bariéry pocitů méněcennosti. Hraní takových pohádek dává herci možnost podívat se na svět i sebe sama z jiného úhlu a přiblížit se pravdivému obrazu sebe sama. ([online]:www.milujeme-kocky.cz)

3.6 Proč je kočka lepší terapeutka než jiné druhy zvířat?

Léčebné působení kočky může probíhat i v omezeném prostoru, kočka nevyžaduje pravidelné venčení, výcvik, nebo fyzickou spoluúčast. Kočka si vystačí sama a přitom dokáže vyzařovat velice silnou pozitivní energii. Je tedy ideálním terapeutem a společníkem pro osoby s omezenou hybností. Pro osoby s tělesným nebo kombinovaným postižením a seniory.

Kočka má záhadnější a introvertnější povahu než pes. Získat si kočku, která je silnou osobností, je mnohem náročnější než získat si přízeň psa, který je poslušnější a věrnější. Nelze samozřejmě srovnávat typické vrozené vlastnosti a povahové rysy zvířat tak odlišných, jako je například pes a kočka. Pes je rozený extrovert, předurčen k družnosti a oddané poslušnosti a je takřka protipólem introvertní kočky, která je vyhraněnou individualitou, samostatnou osobností s vlastním názorem (ano, kočky si vytvářejí vlastní názor na člověka již při prvním kontaktu. Tento moment je mnohdy rozhodujícím pro další soužití. Pokud ovšem kočka člověka přijme do svého teritoria, jde o vztah velmi silný, rovnocenný, který rozhodně není dopřán všem) ([online]:www.felinogrey.cz)

Mgr. Eva Kadlecová z Jihočeské Univerzity prováděla v roce 2009 výzkum mezi chovateli koček a felinoterapeutickými dobrovolníky a výsledkem jsou formulace následující výhody kočičích terapeutů oproti psím terapeutům:

- Kočka chovaná v bytě, která má pouze kontrolovaný výběh nepřinese do domu resp. při mazlení na majitele nebo klienta infekce, které pes díky pravidelnému venčení v terénu posbírá.
- Kočka je oproti psovi celkově méně časově a fyzicky náročná. Větší část dne prospí anebo se dokáže sama zabavit.
- Je vhodná i pro osoby, které se psa obávají, ať už pro jeho velikost, hlasové projevy nebo mají se psem špatnou zkušenost.
- Svou hmotností a velikostí je ideálním zvířetem na klín i do postele.
- I starší člověk, který nedisponuje fyzickou silou, kočku snadno uzvedne, unese v náručí a její chování na klíně mu přináší příjemné pocity.
- Kočka je vhodná i pro méně aktivního člověka. Oproti psům je kočka klidnější a tišší, nevyžaduje divoké hry, čímž předává klid i svému pánovi.

- Nejvýraznější znak, který kočka na rozdíl od psa má k dispozici je předení – uklidňující a utišující prostředek. Kočka většinou přede pouze, když je spokojená a tím vyjadřuje důvěru osobě, která ji právě opečovává.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUM

4.1 Výzkumný problém

Jaké jsou možnosti uplatnění felinoterapie v České republice, z pohledu felinoterapeutek?

4.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jaký je realizovaný průběh felinoterapie a také její působení na různé cílové skupiny klientů z pohledu felinoterapeutů v ČR.

Felinoterapie má různé možnosti využití, od soukromé domácí felinoterapie, kdy majitelé koček cítí, že je kočka pozitivně nabíjí a dává jim životní elán, aniž by si nějak zásadně vliv kočky uvědomovali, přes pasivní formy, mezi které patří přednášky v mateřských, základních, speciálních školách (animal assisted education), pozorování kočky nebo např. „kočičí herny“ kdy si děti i dospělí lidé chodí vyzkoušet, jestli mají ke kočce (a kočka k nim) pozitivní vztah až po návštěvní služby, kdy felinoterapeutický tým navštěvuje klienty v ústavních zařízeních nebo klienti chodí za kočkou do jejího prostředí. Terapie může probíhat více způsoby, buď přítomností kočky (animal assisted therapy), nebo aktivitami za asistence kočky (animal assisted activities).

4.3 Výzkumné otázky

1. V jakých zařízeních a pro jaké cílové skupiny je felinoterapie využívána?
2. Jaké metody a přístupy využívají felinoterapeuti?
3. Jaký přínos má felinoterapie pro klienty – dle terapeutů?
4. Jaký názor na felinoterapii má klient a jeho okolí – dle zkušenosti felinoterapeutů?

4.4 Volba metod sběru dat

Téma felinoterapie je podle mého názoru velmi specifické a v České republice ještě vcelku neznámé, proto si myslím, že si zaslouží podrobnější výzkum. Pro tuto práci jsem si tedy vybrala kvalitativní výzkum, který zkoumá problém do hloubky a na malém výzkumném vzorku. Podle Creswella (in Hendl, 2006) je kvalitativní výzkum procesem hledání porozumění, který je založený na metodologickém zkoumání problému. Výzkumník tvoří komplexní obraz, analyzuje text, a informuje o názorech účastníků výzkumu.

Jako metodu sběru dat jsem použila strukturovaný dotazník s otevřenými otázkami. Původně jsme měla v plánu využít pro svůj výzkum polostrukturovaný nebo strukturovaný rozhovor, ale jelikož

každá respondentka je z jiné části ČR, některé i 400 km vzdálené mému bydlišti tak jsem od interview upustila. Volila jsem dotazník s otevřenými otázkami, který jsem respondentkám zaslala emailem, pouze s paní Kateřinou jsem jej vypisovala osobně na návštěvě v jejím domě.

Všechny otázky v dotazníku jsou otevřené a jejich charakter tedy odpovídá strukturovanému rozhovoru.

Otázek v dotazníku je 21 a na závěr je 22. otázka, ve které je dán prostor pro připomínky nebo pro dodatky ze strany respondentek, které se tématicky do otázek nezahrnuly. První dvě otázky jsou pouze informační, úvodní, další se již týkají mého výzkumu.

V dotazníku jsem se soustředila nejen na průběh a působení felinoterapie ale i na zpětnou vazbu od klientů, rodiny a odborné veřejnosti.

Položila jsem také otázku, jaké plemeno kočky je nejvhodnější, protože v každé literatuře je uváděno jako vhodné nebo oblíbené jiné plemeno a zajímalo mne, jaké druhy kočičích plemen jsou využívány v praxi.

4.4.1 Otázky v dotazníku

1. Kdo nebo co Vás přivedlo k felinoterapii?
2. Jak dlouho se felinoterapii věnujete?
3. V jakých zařízeních se felinoterapii věnujete?
4. A jakým způsobem?
5. Pro jaké klienty je podle Vás felinoterapie vhodná?
6. Jakým klientům nebo cílovým skupinám se věnujete?
7. Jakým způsobem si vybíráte klienty?
8. Věnujete se klientovi individuálně nebo skupinově?
9. Jaké plemeno kočky je podle Vás nejvhodnější?
10. V čem vidíte výhody felinoterapie?
11. Jaké jsou reakce klientů?
12. Máte zkušenost s klienty, u kterých nebyl patrný přínos?
13. S jakým přínosem se nejčastěji setkáváte?
14. Můžete mi popsat změny u klienta?

15. Jsou tyto změny trvalé?
16. Jaké jsou reakce rodiny a přátel klienta?
17. Setkáváte se s kritikou?
18. Co bývá důvodem kritiky?
19. S jakým názorem se setkáváte u odborné veřejnosti?
20. Máte zpětnou vazbu od lékařů, psychologů, sociálních pracovníků, kteří se také věnují klientovi?
21. Máte s nimi navázanou spolupráci?
22. Je něco, co byste chtěli dodat?

4.5 Výzkumný vzorek

V České republice je felinoterapie prováděna pouze jako dobrovolná služba, dle informací získaných od paní Hypšové (duben 2011) je u nás současně evidováno deset až jedenáct aktivních felinoterapeutů, kteří pracují pod vedením NCHK v Boleslavi. Přibývá ale felinoterapeutů, kteří nejsou organizováni NCHK a jejichž počet je není přesně znám. Felinoterapeutky (6) jsem volila podle prostého záměrného (účelového) výběru. *„Ten spočívá v tom, že bez uplatnění specifických metod nebo strategií vybíráme mezi potencionálními účastníky výzkumu (ti, kteří splňují určitá kritéria) toho, který je pro účast ve výzkumu vhodný a současně s výzkumem souhlasí.“* (Miovský 2006, s.136).

Felinoterapeutka paní Ladislava. Pracuje jako ředitelka dětského domova v Haviřově a aktivně se felinoterapii se věnuje 8 let. K felinoterapii ji přivedl zájem o alternativní formy práce s dětmi a mládeží.

Felinoterapeutka paní Zdeňka. Felinoterapii provádí aktivním způsobem odlišně než ostatní felinoterapeuti, ve svém bytě chová velký počet koček, klienti přicházejí k ní domů do tzv. kočičí herny. Felinoterapii se věnuje přibližně let spolu se svojí kolegyní paní Ladislavou.

Felinoterapeutka paní Zora. Již 10 let působí v oboru canisterapie, absolventka kurzu canisterapie na Masarykově univerzitě v Brně, má za sebou spoustu seminářů, pracuje jako vychovatelka v dětském domově pro děti s mentálním postižením. Felinoterapií v praxi se zabývá dva roky, metodiku čerpá z canisterapie

Felinoterapeutka paní Eva. Zabývá se felinoterapií přibližně 5 let, jako chovatelka koček cítila pozitivní změny, které jí soužití s kočkami přinášelo a chtěla tuto skutečnost předávat dál. Autorka mnoha studií o felinoterapii.

Felinoterapeutka paní Lucie. Se svými kočkami navštěvuje nejen seniory v DpS Budislav, kde pracuje jako sociální pracovnice, ale také děti s kombinovaným postižením v pomocné škole v Soběslavi, malou holčičku v domácím prostředí v Pelhřimově, také zdravé děti v MŠ Soběslav. Přednáší pro různé organizace, např. dobrovolnická centra, věnuje se praktickým ukázkám s kočkou. Felinoterapii se věnuje 4 roky. ([online]: www.felinoterapie.eu)

Felinoterapeutka paní Kateřina. Paní Kateřina je po vážném úrazu páteře v plném invalidním důchodu, nyní felinoterapii praktikuje pouze sama na sobě se svými pěti kočkami. Dříve působila v domově pro seniory, kde pracovala jako zdravotní sestra a felinoterapii tam provozovala 9 let.

4.6 Průběh výzkumu

Jakému tématu se budu věnovat ve své bakalářské práci jsem se rozhodla v září 2010, kdy jsem se seznámila s felinoterapeutkou paní Kateřinou, která o ní nadšeně hovořila, o své praxi s kočičkami v domově pro seniory o já jsem si pomyslela, že je škoda že tato skvělá terapie není skoro známá, a že by se měla více zviditelnit.

Paní Kateřinu jsem znovu oslovila v listopadu 2011, sjednala si s ní osobní schůzku a sepsala s ní odpovědi na mé dotazníkové otázky. Další tři felinoterapeutky, paní Zdeňku, paní Ladislavu a paní Zoru jsem oslovila v prosinci, na felinoterapeutickém workshopu v Šenově u Ostravy. Na workshopu jsem zároveň dostala tipy na další 4 felinoterapeutky, které jsem po emailu oslovila a poprosila je o vyplnění otevřeného dotazníku. Jedna z nich, paní Eva mi odeslala vyplněný dotazník hned druhý den, druhá mi odepsala že podobné dotazníky nevyplňuje, že nemá čas a další dvě mi ani neodepsaly. Poslední felinoterapeutku, paní Lucii jsem oslovila v lednu 2012, když jsem náhodou na internetu objevila stránky její chovatelské stanice kde popisuje i svoji felinoterapeutickou činnost. I ta mi do týdne dotazník vyplněný poslala zpět. Celkem mám tedy 6 respondentek z různých krajů v České republice. Mrzí mě, že se mi nepodařilo oslovit žádného muže, který se touto formou zooterapie zabývá, jeho názory by byly zase určitě jiné a z jiného úhlu pohledu.

Odpovědi felinoterapeutek jsem hodnotila pomocí otevřeného kódování. „*Pod pojmem kódování v kontextu zakotvené teorie rozumíme operace, pomocí nichž jsou zjištěné údaje analyzovány, konceptualizovány a opět skládány novými způsoby, což je ústředním procesem tvorby nové teorie*“ (Miovský, 2006, s.228). Kódování byl proces zdlouhavý a časově poměrně náročný. Nejprve jsem

si odpovědi několikrát pozorně pročetla a následně se snažila shromážděná data analyzovat a rozložit na menší segmenty (kódy) které se v textech opakovaly nebo byly velmi podobné. Tyto jsem pak pojmenovala výstižným a jednoznačným názvem. Při tvorbě kódů jsem využívala barevné pastelky, kódů bylo velké množství a pokud by byly označovány pouze tužkou nebyly by přehledné. Tyto kódy jsem potom seskupila do kategorií. Podle Miovského (2006) se kategorií rozumí třída pojmů, vzniklá porovnáváním a tříděním významových jednotek, kdy se snažíme zjistit, zda náleží nebo nenáleží jinému podobnému jevu. Každou kategorii jsem pojmenovala originálním názvem, který nejlépe vystihoval souhrn kódů. Celkem mi tedy vzniklo 6 hlavních kategorií, se kterými jsem dále pracovala.

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Kategorie:

- Šestý smysl kočky – empatie s člověkem
- Čtyřnohá společnice
- Tělesné prožitky
- Je felinoterapie pro každého?
- Vlastní terapie
- Spolupráce s odbornou veřejností

5.1 Šestý smysl kočky – empatie s člověkem

kódy: nadšení, zapomenutí na bolest a situaci, nálada, aktivizace, duševní pohoda, reminescence, vytržení ze stereotypu, soustředěnost, nekritičnost, sebeovládání, pocit blaha.

Každý chovatel koček ví, že kočka je schopna vycítit, jakou má člověk náladu. Ne nadarmo se o ni říká, že má šestý smysl. Když cítí, že je člověk agresivní, jde mu raději z cesty, stejně tak dokáže vycítit, že na ni její člověk nemá právě teď náladu. Pokud je člověk smutný, nebo nemocný, kočka se jej snaží rozveselit, už jen to, že za ním kočka přijde a vrní u něj dokáže člověku zlepšit náladu a zapomenout na to, co ho trápí. Paní Eva sama na sobě začala po pár letech soužití s kočkami začala na sobě pociťovat pozitivní změny, celkové zklidnění, lepší sebeovládání...*“a měla jsem chuť to předat dál“* (paní Eva) Kočka není pouze panenka na hraní, je to silná osobnost a přijde za člověkem jen pokud ona má chuť, nebo pokud cítí, že je s člověkem něco v nepořádku a že by mohla svojí přítomností pomoci. Nikdo neví, jakým způsobem kočka dokáže vycítit problém, ale paní Eva ví, že pokud chce dát kočce tabletu a je z ní cítit nervozita, tak kočka bez váhání uteče pět minut předem. I paní Kateřina zjistila, že její kocour přesně vycítí, v jaké náladě přichází domů z práce ještě dříve, než otevře dveře, pokud má dobrou náladu, tak stojí u dveří a radostně mňouká, pokud cítí, že jí není dobře, nevíta ji, ale až se posadí tak přijde za ní a tiše si ji sedne na klín. Je jisté, že kočka má jeden smysl navíc, a tím smyslem je empatie s člověkem.

Felinoterapeutická kočka díky svému empatickému chování dokáže pomoci nejen svému pánovi – člověku, jenž o ni pečuje, ale i klientovi, za kterým přijde na návštěvu do domova pro seniory, dětského domova, nemocnice nebo jiného ústavního zařízení. *„Kočka má dar vycítit, kde je tělesný problém, kde klienta bolí a na to místo si jde lehnout. Ne každému je to příjemné, ale komu ano, tak cítí teplo a úlevu od bolesti a nepotřebuje tolik analgetik jako bez kočky“* (paní Kateřina)

Kočka (a nejen kočka, obecně všechna zvířata) bere člověka takového, jaký je, je jí úplně jedno, že je člověk nemocný opuštěný nebo naopak šťastný, že má šedivé vlasy nebo moderní fialový účes...kočka svoji kočičí lásku dává každému, kdo o ni má zájem Při terapeutické práci je důležitá

atmosféra, která v ústavním zařízení vládne. *„Kočka má schopnost navodit atmosféru klidu a pohody, je atraktivní, jemná, libivá a osobitá“* (paní Ladislava) Klient se v přítomnosti kočky cítí dobře, kočičí přítomnost mu dělá dobře, příjemný je i pocit, že kočka je tu jen kvůli němu, že není sám a někomu záleží na tom, aby se cítil příjemně a bylo mu dobře. *„Klient se uvolní, přestane myslet na svoji pozici a začne uvažovat o kočce, vzpomínat, cítit se lépe a být šťastný“* (paní Kateřina)

Člověk ve společnosti kočky prožívá naprosto odlišné pocity než ve společnosti jiného člověka, jedná se např. o *„...zvýšení subjektivně pociťovaného blaha, snížení pocitu deprese, nesoustředění se na vlastní problémy...“* (paní Eva)

Kočka dokáže člověka aktivizovat. Pokud je člověk apatický, smířený s myšlenkou že už navždy zůstane v domově pro seniory a že ho na světě nic hezkého nečeká je pro něj příjemnou událostí, když jej může navštívit kočička, symbol světa „tam venku za okny“. Kočka dokáže člověka vyvést z apatie, zlepšit mu náladu a hlavně zapomenout (aspoň na chvíli) na nepříjemné myšlenky a pocity, které jej provází a sužují. Klienti ve společnosti kočky *„...přejdou na jiné myšlenky, zapomenou na chvíli na problémy s rodinou, bolestí, vnitřní nepohodu“* (paní Lucie) a je jim krásně, aspoň na chvíli.

5.2 Čtyřnohá společnice do nepohody.

Kódy: posluchač, spokojenost, styk s okolním světem, komunikace, obohacení, spolupráce, facilitátor, samota, sebepojetí, návštěva, kontakt, vrní, důvěra, vnitřní pohoda, informace.

Je to smutné, ale často se stává, že člověk žijící v ústavním zařízení, ať je jedná o dítě nebo o seniora nemá nikoho, komu by se mohl svěřit se svými starostmi i radostmi a s kým by je mohl sdílet, a může se stát, že si připadá na světě úplně sám. Nemá nikoho, kdo by ho vřele pohladil, kdo by s ním komunikoval a komu by mohl důvěřovat. Paní Kateřina se často setkávala s lidmi, kteří byli v domově pro seniory naprosto osamělí, buď již žádnou rodinu neměli, nebo pro ni klient přestal existovat, popř. ho navštěvovali jen v případě že potřebovali finanční pomoc, a senior se kvůli tomu trápil, připadal si na světě zbytečný a měl velmi nízké sebevědomí a sebehodnocení. Někdy právě zvíře může nahradit osamělému člověku přítele. *„Návštěva kočičky jim měla umožnit styk s okolním světem, nahradit jim dotek blízkého člověka“* (paní Kateřina)

Kočka ovlivňuje také sebepojetí člověka. V domově pro seniory se může člověk cítit vyloučený ze společnosti, připadat si nepotřebný, bezcenný, odložený a bez potřebné lásky. To mu samozřejmě snižuje sebevědomí a člověk se může propadat do depresí ze kterých pramení i jiné psychické a fyzické potíže. Většinou ani pracovníci domova nemají pro každého klienta tolik času, kolik by mu

chtěli věnovat nebo kolik by klient potřeboval a pokud za ním přijde na návštěvu kočka, která se věnuje pouze jemu, připadá si hned lépe a lépe se také cítí. „...*kočka se věnuje pouze jim, přijímá jejich pozornost, doteky, poslouchá, nekritizuje, někdy je s nimi v živějším kontaktu – strká do nich hlavou, hopsá po posteli, komunikuje, nebo si lehne, nechá se hladit, vrní a je posluchačem*“ (paní Lucie)

Kočka pomáhá navazovat komunikaci mezi klienty navzájem, je časté, že klienti bydlí vedle sebe, denně se potkávají ale přitom si nemají co říct, nebo neví jak mají rozhovor nastartovat, myslí si, že by byli tím druhým odmítnuti nebo že by nedokázali nalézt společné téma rozhovoru. „*Kočka usnadňuje komunikaci mezi klienty navzájem, rozprávějí se, vzpomínají a vyprávějí si, zvíře facilituje mezilidské vztahy a komunikaci obecně*“ (paní Eva).

Kočka ovlivňuje nejen komunikaci mezi klienty ale i jejich spolupráci, kooperaci. „*klient se naučí upřednostňování sebe při hlazení nebo naopak dává příležitost druhým*“ (paní Lucie)

„...*děti v přítomnosti kočky lépe spolupracují a ochotněji plní zadané úkoly, tím se může urychlit zlepšení jejich stavu...*“ (paní Zora).

Zvláště pro děti se důležité, aby se naučili kooperovat s ostatními, aby mezi nimi nevznikaly spory a pokud už spor vznikne, aby jej mohly zvládnout s úctou ke druhému a ne urážkami a hrubostmi. Také v domovech pro seniory mohou vznikat spory kvůli malichernostem a je hezké, když se senior nenechá ovlivnit svými negativními pocity a dokáže spor vyřešit s chladnou hlavou, což lze, podle paní Kateřiny, zvládnout lépe po felinoterapii než bez ní.

Za pomoci kočky dokáže terapeut lépe navázat vztah s klientem, také pomáhá tento vztah prohlubovat a udržovat.

„*Kočka působí často jako prostředník a pomáhá upevňovat vztah mezi terapeutem a dítětem. Její přítomnost pomáhá dítěti s vyjadřováním pocitů, problémů či přání, což je základním stavebním kamenem pro vlastní práci terapeuta s dítětem*“ (paní Ladislava)

„...*jsem ta, co má ty kočky s divnými očima. Rychleji se mnou přes vyprávění o kočkách navazují kontakt. Pokud nejsou ochotní mluvit o rodině, je to taková překlenovací pomůcka k získání dalších informací*“ (paní Lucie)

„...*kočka dokáže navázat kontakt i s klienty, kteří jsou jinak obtížně zkontaktovatelní*“ (paní Zdeňka)

Podle paní Evy působí kočka nejen na klienta a na mezilidské vztahy mezi klienty navzájem, mezi klienty a okolním světem a mezi klientem a ošetřujícím personálem ale také na samotný personál,

kteřý se v kočičí přítomnosti více uvolní, usmívá a někdy se jde také pomazlit s milou kočičí návštěvou. Tuto zkušenost má i paní Kateřina, která po felinoterapii nechávala svého kocourka odpočívat v její kanceláři a kolegové se za ním chodili mazlit a hladit si jej, vůbec jim nevadilo, že vyčerpaně spí a nechce se jim věnovat, i tak jim dodával pozitivní energii a zlepšoval jim náladu po celodenní psychicky namáhavé práci v domově pro seniory

5.3 Tělesné prožitky

Kódy: snížení krevního tlaku, hrubá motorika, dotyk, tělesná slast, prohřívání, uvolnění spasmů, jemná motorika, hlazení

Mnoho lidí se mylně domnívá, že felinoterapie na člověka působí pouze po psychické stránce. Paní Kateřina uvádí, že nejen klienti, ale i veřejnost mají vžitě, že fyzické výhody pro člověka mají terapie s většími zvířaty, jako je např. canisterapie nebo hiporehabilitace a menší zvířata, kočky nebo králicí působí pouze jako psychoterapeuté. Není to ale pravda. I malé zvíře dokáže člověku způsobit příjemné tělesné prožitky, „...*hlazení její srsti je člověku příjemné*“ (paní Zora). Nejen že je hlazení srsti člověku příjemné, zároveň se mu při něm prohřívá ruka, což je důležité zvláště u seniorů, kteří mají díky ztuhlosti horní končetiny problémy s jemnou motorikou „...*využívám vyšší tělesné teploty kočky na prohřátí rukou*“ (paní Lucie).

U dětí se jemná motorika procvičuje nejen hlazením kočky ale podle paní Lucie i zapínáním a rozepínáním postroje kočky, česáním nebo odměňováním pamlsky. Po návštěvě kočky mohou děti nakreslit obrázek pro kočičku nebo jiným rukodělným způsobem kočku ztvárnit a tím se v jemné motorice nenásilně procvičit. Kočka zlepšuje jemnou motoriku nejen u dětí, ale také u seniorů.

„...*kočka uvolnila napětí, zlepšila motoriku (klient se špatně pohyblivou rukou mohl po kočičí návštěvě napsat i dopis což předtím nebyl schopen)*...“ (paní Kateřina)

Kromě toho, že se klientovi prohřeje ruka tak se mu za pomoci kočky i sníží krevní tlak a zpomaluje srdeční činnost. Podle paní Evy to souvisí s celkovým uvolněním člověka a jeho optimalizovaným psychickým stavem. Paní Kateřina k tomu dodává, že snížení krevního tlaku je prokázané i ošetřujícím lékařem klienta.

Kočka dokáže vycítit tělesný problém u člověka a intuitivně mu chodí poškozené místo zahřívát. Paní Kateřina vyprávěla příběh svého velmi nemocného dědečka, kterému jeho milovaný kocourek chodil pravidelně na lůžko dělat společnost, a dokázal mu ulevit od bolesti tím, že bolest převzal na sebe. Není to pouze příběh paní Kateřiny, je známo více případů, že zvíře dokázalo člověku ulevit od bolesti za cenu toho, že bolest převzali na sebe a někdy i uhynuli. I v médiích občas proběhnou

zprávy, že kočka pomáhá člověku zachraňovat život nebo mu odnímá tělesnou bolest. „...*Kocourek mu chodil lehávat na břicho, později, když už měl velké bolesti tak jsme byli svědky toho, že kocourek mu ležel asi hodinu na bříše, předl, děda ho hladil...potom kocourek odešel ven, zvracel a bylo mu zle a dědovi se ulevilo...*“ (paní Kateřina). Samozřejmě záleží na vztahu kočky a klienta, jinak reaguje kočka, která žije s klientem ve společné domácnosti, který ji krmí a mazlí se denně se s ní mazlí a jinak kočka, která vidí klienta poprvé v životě.

5.4 Je felinoterapie pro každého?

Kódy: Doporučení odborníků, žádost klienta, alergie, strach z koček, všechny osoby, zdravé děti, senior, dítě s handicapem, spokojenost kočky, imobilní lidé, poruchy pozornosti, souhlas, vlastní výběr.

Všechny felinoterapeutky se shodly, že teoreticky je felinoterapie vhodná pro každého člověka. Ale pouze teoreticky. „*Pro všechny, kdo připustí, že by jim kontakt s kočkou mohl být ku prospěchu...*“ (paní Zdeňka). „*Pro všechny věkové kategorie, zejména však pro děti psychicky deprivované, citově oploštělé, děti a mládež s poruchami chování a učení, s kombinovanými vadami, pro dospělé i děti po úrazech nebo v těžkých životních situacích, pro seniory*“ (paní Ladislava)

Kočka je specifické zvíře, a vztah k ní dělí lidi na dvě kategorie, do první kategorie spadají ti co ji milují a do druhé ti co ji nesnáší. Podle paní Kateřiny se v populaci v České republice vyskytují obě kategorie celkem vyrovnaně a neexistuje žádná střední cesta. Kočku nelze mít rád jen tak trochu nebo ji asi nemít rád. Prostě ji buď miluji nebo nenávidím. Proto základní podmínka, která musí být dodržena je ta, aby člověk kočku měl rád a aby o ní věděl základní údaje – co má kočka ráda, co ráda nemá, jak s ní manipulovat aby jí to bylo příjemné atd. „*Důležité je také to, aby kočka byla spokojená, aby se jí klient „líbil“ a aby se k sobě uměli chovat*“ (paní Kateřina) Podle paní Zdeňky záleží pouze na kočce, zda bude chtít s klientem spolupracovat nebo nikoli, a to je závislé na mnoha okolnostech. „*Pokud kočky neprojeví vůli spolupracovat, nebo dokonce reagují odmítavě, k terapii nedojde*“ (paní Zdeňka). Kočku nelze nikdy ke spolupráci přinutit, je svéhlavá a sama si chce určovat se kterým člověkem má zájem pracovat. Paní Ladislava vždy respektuje to, zda chce klient s kočkou pracovat či nemá zájem. Nikdy by se neměl to terapie nikdo nutit, pokud s terapií některá strana nesouhlasí (felinoterapeut, klient, kočka, odborný pracovník) je vždy třeba terapii ukončit a nadále v ní nepokračovat. „*...nesmírně důležité je blaho kočky, do ničeho ji nenutit a do jisté míry AAA podřítit nejen klientovi ale ještě více kočce*“ (paní Eva)

Dále by podle paní Zory měla být felinoterapie poskytována pouze lidem, kteří nemají silnou alergii na kočičí srst. Ale paní Kateřina dodává: „*ono lidí, kteří mají opravdu alergii na kočky je hodně málo, většinou si jen mylně myslí, že jsou alergičtí nebo se jen na alergii vymlouvají*“ (paní Kateřina)

Další kontraindikací je strach z koček. Paní Kateřina uvádí, že pokud se bude klient kočky bát, nebude ji věřit, nebo k ní chovat nezdravý respekt tak nikdy nedojde ke zdravé spolupráci mezi kočkou a klientem. Ani podle paní Lucie není u klienta patrný přínos, když se kočky bojí „*z dlouhodobého hlediska to může mít přínos, ale je to na práci v delším časovém období*“ (paní Lucie)

Klientů se zájmem o novu terapii bývá v každém ústavním zařízení spousta a jelikož je třeba se věnovat jednomu klientovi delší dobu a možnosti kočky a felinoterapeutů jsou velmi omezené, je třeba důkladně vybírat, komu bude felinoterapie určena.

Pokud felinoterapeut dokonale nezná anamnézu klientů a jejich aktuální stav a preference je lépe si nechat klienta doporučit odbornými pracovníky cílového zařízení, kteří se mu věnují a kteří jej znají. „*Ve spolupráci s pedagogickými pracovníky, ošetřujícím personálem, případně mě oslovují lidé, kteří mají zájem*“ (paní Lucie). Paní Kateřina si klienty vybírala sama, dávala přednost imobilním lidem, kteří byli odkázáni na pomoc jiných osob a měli málo návštěv. Neodmítla ale ani žádost klientů, kteří byli pohybliví, ale návštěvu kočičky si přáli. V praxi většinou probíhá kombinovaný výběr, „*na základě vlastního výběru v průběhu přímé práce s dětmi nebo na doporučení pedagogických pracovníků*“ (paní Ladislava)

Paní Zdeňka si klienty nevybírá, ale klienti si vybírají ji. To, zda ke spolupráci dojde závisí na mnoha okolnostech, nejdůležitější je ale pro paní Zdeňku to, aby si sama kočka určila, jestli je schopná s klientem spolupracovat, zda se jí klient líbí a jde k němu, nebo zda od klienta odejde a ke spolupráci nedojde. Jak už bylo výše uvedeno, kočka s jistotou na první pohled pozná, že je jí člověk sympatický nebo že jí tento člověk sympatický není.

5.5 Vlastní terapie

Kódy: prožitková terapie, návštěvní služba, přednášky, konzultace, individuální, skupinová, ragdoll, kočka domácí, terapeutická služba, dlouhodobé změny, krátké změny, vlastnosti kočky,

Každý felinoterapeut provádí felinoterapii jiným způsobem. Záleží na cílových skupinách klientů, na cílech felinoterapie i na zkušenostech, možnostech a zvyklostech felinoterapeuta.

Nejrozšířenějším způsobem je návštěvní služba (AAA). „...*polohovala jsem jim kočičky na postel, nejdříve za asistence lékaře, když lékař zjistil že klientům neublížím ani já, ani kočky tak už jsem mohla felinoterapii provádět sama*“ (paní Kateřina)

Všechny felinoterapeutky se shodly, že nejefektivnější a nejúčinnější je individuální terapie, kdy se kočka věnuje pouze jednomu klientovi. Optimální je, pokud má felinoterapeut i klient dostatek času, nikdo nikam nespěchá. Podle paní Zory je ideální, když felinoterapii praktikuje člověk, který je odborník v dané oblasti problematiky klienta (lékař, psycholog, sociální pracovník, pedagog) a který ví, čeho může prostřednictvím felinoterapie dosáhnout. Pokud by majitel zvířete nebyl odborníkem v oblasti problematiky klienta, je vhodné, aby byl u felinoterapie kromě majitele terapeutické kočky i zaměstnanec zařízení (odborník), který ve spolupráci s ním plánuje terapii, řídí ji a zhodnocuje její výsledky.

V případě přednášek pro děti nebo kočičí hernu je zase vhodnější skupinová felinoterapie, kdy se děti mohou navzájem pozorovat a nápodobou přejímat praktiky, které slouží k zajištění kočičí spokojenosti a zároveň k rozvoji pozitivních účinků felinoterapie.

Paní Ladislava kromě návštěvní služby v domově pro děti a mládež praktikuje i terapeutickou individuální činnost s dětmi do 18 let, které mají potíže různého charakteru, ať se jedná o poruchy chování, poruchy učení nebo jiné. A je velmi úspěšná

Přínosnost je patrná u každého klienta. „...*pozitivní výsledky byly patrné na všech, kdo o felinoterapii projeví zájem*“ (paní Eva). „...*děti v přítomnosti kočky lépe spolupracují a ochotněji plní zadané úkoly*“ (paní Zora). Cílem felinoterapie ale ve většině případů ani nebývá dosažení dlouhodobých změn, ale zlepšení momentální situace klienta. Podle paní Lucie je třeba komplexnější péče, jako je rehabilitace a pravidelné procvičování. S kočkou je to zábavnější formou, hlavně u dětí

Výjimečně se může stát, že klient není s felinoterapií spokojen, potom je nutné ji ihned přerušit a znovu pokračovat jen v případě že si to klient vřele přeje. Paní Eva má zkušenost, že se jedna klientka necítila dlouhodobě dobře, chtěla být sama a v klidu, proto požádala felinoterapeutický tým aby za ní již nechodil.

Změny u klienta bývají ale pouze krátkodobé, po skončení terapie ještě nějakou dobu přetrvávají. Doba, po kterou tyto změny přetrvávají bývá velmi individuální, podle paní Kateřiny bývá tato doba u některých klientů v řádu hodin, u jiného i v řádu dní. „...*někteří hned po hodině zapomenou že tam nějaká kočka byla, jiní mají tento zážitek v paměti třeba týden a celý tento týden čerpají energii z kočičí návštěvy*“ (paní Kateřina). Paní Zdeňka se často setkává s tím, že klienti natolik pozitivně

hodnotí terapeutickou práci a vliv kočky na duševní i tělesnou pohodu, že si pořizují vlastní terapeutickou kočičku.

„Kočka není definitivní všelék, ale v léčbě psychosomatických záležitostí umí velmi dobře pomáhat“
(paní Ladislava)

A jaké plemeno kočky je pro felinoterapii nejvhodnější?

Většina felinoterapeutek se shodla na tom, že je úplně jedno, k jakému plemeni kočka náleží. Důležité jsou vlastnosti jednotlivých koček. Paní Zora si myslí, že nezáleží, jakého plemene je kočka, ale na zcela jiných okolnostech jako je např. vrozená povaha kočky, její odolnost vůči stresujícím situacím, ochota spolupracovat nebo vstřícnost ke klientovi. I paní Lucie tvrdí, že výběr kočky není o plemeni ale o povahových rysech kočky. Paní Zora, paní Lucie a paní Ladislava pracují s kočkou plemene Ragdoll. Podle paní Zdeňky existuje spousta plemen vhodných k felinoterapii ale podle ní a pro ni je nejvhodnější plemeno Maine coon (mainská mývalí kočka). Paní Eva a paní Kateřina hlasují pro naprosto obyčejnou kočku domácí. Zajímavý je názor paní Kateřiny: *„přešlechtěná kočka si nedokáže vážit člověka, a to, že má průkaz původu ji nepředurčuje k větší sociální inteligenci...kočka domácí, zvláště taková která už zažila něco špatného dokáže být nejlepší terapeutkou, je vděčná lidem a chce se jim odměnit za péči“* (paní Kateřina). Kočka musí být zdravotně v pořádku, odčervená, očkovaná, je třeba trvalá spolupráce s odborným veterinárním lékařem.

5.6 Názory (odborné) veřejnosti

Kódy: neznalost, kritika, hygiena, spolupráce s odborníky, snižování důvěryhodnosti, zpětná vazba od odborníků, bez kritiky, nárazová spolupráce, chlupy, rozpačité reakce, častá kritika

Nejčastějším důvodem je ale neznalost felinoterapie. *„A samozřejmě co člověk nezná, to musí zkritizovat“* (paní Kateřina). Situace je určitě daleko lepší než před pár lety, o zooterapiích se více mluví a i na internetu lze získat více informací, ale sama mám zkušenost, že většina lidí netuší, jaký je význam slova felinoterapie a pokud jim pojem definují tak stejně neví, jak si felinoterapii představit v praxi. A nejedná se pouze o laickou veřejnost, i spousta odborníků neví, do jaké míry může felinoterapii pomáhat. Paní Eva má veliké štěstí, pohybuje se v takové odborné veřejnosti, která felinoterapii považuje za přínosnou stejně jako ona. Jinak se každý felinoterapeut setkává s kritikou z důvodu neznalosti. A také z důvodu snižování důvěryhodnosti, která s neznalostí úzce souvisí. Podle paní Ladislavy také snižují důvěryhodnost ti, kteří nemají rádi zvířata nebo neuznávají alternativní způsoby terapeutické práce. Podle paní Zdeňky bývají důvody kritiky pochybnosti o schopnostech kočky, nedůvěra v to, co není možné změřit objektivně přístroji. *„Ti*

kteří mají osobní zkušenost připouští, že kočky lze využít k terapeutickým účelům. Kdo zkušenost nemá, je spíše skeptický a dožaduje se měřitelných výsledků“ (paní Zdeňka)

Paní Zora a paní Kateřina mají špatnou zkušenost s personálem cílového zařízení. Kočky s dlouhou nebo středně dlouhou srstí, i když se pravidelně vyčesávají, tak srst pouští a přítomnost kočičích chlupů po skončení aktivit s kočkou vadí těm, kteří se v zařízení starají o pořádek a mají pocit, že kvůli felinoterapii mají práci navíc. *...tvrdí, že jí s kočkou přiděláváme práci a že všude jsou chlupy“ (paní Kateřina)* I zdravotní sestry a ošetřovatelky mívají problém se stereotypem, že kočka by do ústavného zařízení neměla chodit Argumentují, že kočka je přenašečem různých infekčních onemocnění, roztočů, blech, a na lůžko klientů nepatří, i přesto že kočky mívají různé podložky a nepříjdou do přímého styku s lůžkovinami. *„ kočka v posteli jim připadala nehygienická“ (paní Kateřina)*

Ne každý klient v ústavním zařízení má to štěstí, že má rodinu nebo blízké přitele, kteří by jej pravidelně navštěvovali a hodnotili výsledky jeho terapií. Pokud ale klient má rodinu, které na něm záleží, tak ta většinou považuje felinoterapii za přínosnou a souhlasí s ní. *„...když vidí že je spokojený klient a jsou vidět pokroky tak reagují kladně“ (paní Kateřina)*. Nejdříve bývají zvědaví, netuší co felinoterapie obnáší a neví, jak na ni mají reagovat ale když jim je vysvětlen princip tak se stávají stoupenci této terapie bez vedlejších účinků. Někteří nosí felinoterapeutům i pamlsky a dárky pro kočičky, jiní i finančně přispívají, protože většina felinoterapeutů jsou dobrovolníci, kteří se terapii věnují v rámci svého volného času a bez finančního ohodnocení.

Je potěšující, že stále přibývá odborníků, kteří zjistili že alternativní terapie jsou pro jejich klienty prospěšné a začínají je sami doporučovat klientům jako alternativu ke klasické léčbě. Mezi alternativní terapie náleží i terapie za pomoci zvířat, do nichž náleží i felinoterapie. Paní Ladislava úzce spolupracuje s dětským psychiatrem, který felinoterapii podporuje a doporučuje ji dále. Většinou je spolupráce felinoterapeuta a odborného pracovníka navázána pouze nárazově a není trvalá. Paní Kateřina měla navázanou spolupráci s lékařem, který ji pacienty doporučoval a byl velkým zastáncem felinoterapie v domově pro seniory, bohužel při personální změně byl lékař vyměněn za jiného a ten již není felinoterapii příliš nakloněn.

Podle paní Kateřiny (a věřím, že je to přání všech zastánců felinoterapie, je to i moje přání) by bylo hezké, kdyby felinoterapeutů přibývalo, jejich práce byla lépe hodnocena nejen finančně ale i veřejným míněním a získala si prestiž u odborné veřejnosti, kteří budou mít o felinoterapii informace, budou znát její možnosti využití pro klienty a také jaké cíle je třeba stanovit, aby byla spokojenost na všech stranách a byly znát výsledky. A také se dostala se do podvědomí všech lidí v České republice i v zahraničí...

5.7 Závěr výzkumu

Na začátku výzkumu jsem si položila 4 výzkumné otázky. Nyní v závěru výzkumu se pokusím interpretovat odpovědi na tyto otázky.

1. V jakých zařízeních a pro jaké cílové skupiny je felinoterapie využívána?

V České republice se felinoterapie nevyužívá pouze v ústavních zařízeních, i když většina respondentek se věnuje návštěvní službě v domovech pro seniory, v dětských domovech nebo v dalších zařízeních, kde lidé pobývají celoročně a které je jejich domovem. Felinoterapie se také aktivně využívá v základních školách, speciálních školách, mateřských školách a dalších vzdělávacích institucích. Také je zde zastoupena forma herny, kde si mohou děti nebo dospělí přijít pohrát s kočkami a zároveň zjistit jestli by právě toto zvíře mohlo být jejich terapeutem. Hlavní cílové skupiny uživatelů felinoterapie jsou dvě, jsou to ti nejzranitelnější lidé, senior a dítě předškolního nebo mladšího školního věku. Felinoterapie pomáhá ale i dětem staršího školního a pubertálního věku, dětem a dospělým lidem s tělesným nebo kombinovaným postižením, dětem s výchovnými potížemi, s poruchami učení, dospělým lidem, kteří mají potíže v partnerských vztazích, osamělým lidem.

2. Jaké metody a přístupy využívají felinoterapeuti ?

Většina respondentů se věnuje felinoterapii individuálně, a terapii upravuje podle cílů, potřeb a požadavků klienta (a kočky). Kočka je spokojenější, klidnější a práce s ní je kvalitnější pokud se může věnovat pouze jednomu klientovi. Výjimečně, převážně v rámci přednáškové činnosti nebo příležitostné návštěvní služby je využívána skupinová terapie.

Nejčastější metodou bývá návštěvní služba v pobytových zařízeních pro seniory nebo pro handicapované i zdravé děti a mládež. Tyto osoby bývají většinou citově deprivované, mají nízké sebevědomí a nedostatek pochopení. Také mívají potíže s komunikací, špatně navazují kontakty. Prožitkovou terapii mají klienti velmi rádi a i když je náročná pro kočku a felinoterapeuta tak u klientů se setkává s největšími úspěchy.

Felinoterapie se využívá i v rámci školní výuky a předškolního vzdělávání, kočka pomáhá při logopedii odstraňovat komunikační zábrany a strach dítěte z cizího prostředí.

3. Jaký přínos má felinoterapie pro klienty – dle terapeutů?

Všichni respondenti se shodli na tom, že felinoterapie má přínos pro každého klienta který má rád kočky, netrpí alergií na kočičí srst a koček se nebojí. Přínos felinoterapie je možné rozčlenit do tří skupiny:

- Fyzický – snížení hladiny stresových hormonů, snížení krevního tlaku, uvolnění spasmů, zlepšení hrubé a jemné motoriky, prohřívání těla, ruky člověka, logopedické pokroky.
- Psychický – uvolňování oxytocinu a zlepšení nálady, zvýšení subjektivně pocíťovaného blaha, snížení pocitu deprese, nesoustředění se na problémy, vytržení ze stereotypu každodennosti, radost, že se člověku někdo věnuje, uklidnění nebo naopak aktivizace.
- Sociální – usnadnění komunikace mezi klienty a mezi ošetřujícím personálem (působí jako prostředník) i mezi klienty vzájemně, reminiscence, vyvolání vzpomínek na pěkné chvíle, kočka také působí jako společník a člověk se necítí osamělý.

4. Jaký názor na felinoterapii má klient a jeho okolí – dle zkušenosti felinoterapeutů?

Reakce klientů na felinoterapii bývají převážně pozitivní, klienti jsou radostní a usměvaví a žádají felinoterapeuta aby zase přišel. U některých klientů se objevuje zklamání z toho, že kočka nespĺnila jejich očekávání, nebo jej nespĺnila tak rychle jak by si přáli. Jiní klienti reagují naopak natolik rychle pozitivně, že i zkušený felinoterapeut může být překvapen.

Okolí reaguje různě. Rodina a přátelé klienta bývají zvědaví a pokud vidí pozitivní výsledky reagují kladně. U odborné veřejnosti je situace složitější. Zde platí, že pokud má odborný pracovník (lékař, psychiatr, psycholog, sociální pracovník) informace o felinoterapii, je ochoten připustit, že alternativní terapie mohou být pro klienta užitečné, ví, jaké mohou být její účinky, je z felinoterapie nadšený a doporučuje ji. V opačném případě ji může odsoudit, kritizovat nebo snižovat její důvěryhodnost. Častým důvodem kritiky ze strany ústavního zařízení bývá přítomnost kočičích chlupů po skončení aktivit s kočkou a také zažitý stereotyp, že kočky přenášejí nakažlivé nemoci a blechy.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem si dala za cíl zmapovat možnosti využití zatím málo známé terapie za pomoci koček, z pohledu osob, které se felinoterapii denně věnují. Jedná se o terapii, která je nenáročná na prostor, na přípravu, pro klienta ale je velmi náročná pro kočku a felinoterapeuta. V teoretické části jsem čtenáře seznámila se základními druhy zooterapií a se začleněním felinoterapie mezi ně a také jsem popsala základní, důležité pojmy, které je třeba znát pro úspěšné využití felinoterapie. Také jsem popsala teoretické možnosti využití felinoterapie a důvody, v čem je kočka jiná a lepší než ostatní druhy zvířat využívaných v zooterapii. V praktické části jsem se věnovala kvalitativnímu výzkumu využití felinoterapie v praxi, z pohledu felinoterapeutek, hlavně metodám a přístupům a pozitivnímu vlivu – tělesnému i duševnímu na různé cílové skupiny. Zjistila jsem, že nejčastěji se felinoterapie využívá v domovech pro seniory a v pobytových výchovných zařízeních pro děti a mládež a nejčastější cílovou skupinou jsou děti předškolního nebo mladšího školního věku – nejen zdravé i s různými handicapy a senioři. Také jsem se věnovala pohledu odborné veřejnosti na tuto terapii, na spolupráci felinoterapeutů s odbornými pracovníky, kteří mají v péči klienta, kterému je poskytována felinoterapie. Dále jsem zkoumala důvody kritiky ze strany odborné veřejnosti ale i rodiny a přátel klienta, která je naštěstí pouze ojedinělá a kritizují většinou pouze ti, kteří felinoterapii neznají nebo s ní zatím nemají žádnou zkušenost.

Doufám, že moje práce pomohla rozšířit čtenáři znalosti o felinoterapii a že se tato terapie bude stále více rozšiřovat do podvědomí veřejnosti. Zatím téměř každý, komu jsem se zmínila o tématu mé bakalářské práce, se na mě vyděšeně díval a netušil co pojem felinoterapie znamená a nedokázal si představit, ani jakým způsobem tato terapie může probíhat, ani jaký přínos může mít pro člověka.

Do budoucna by určitě bylo zajímavé provést ještě výzkum z pohledu klientů, jakým způsobem oni prožívají felinoterapii, do jaké míry jim terapie za pomoci kočky pomáhá ulehčovat nepříznivou životní situaci a jaký má pro ně skutečný pozitivní přínos.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] AUBREY, Fine H. *Handbook on animal - assisted therapy: theoretical foundations and guidelines for practice*. San Diego, USA: Academic Press is an imprint od Elsevier, 2006. ISBN 978-0-1236-9484-3. Dostupné z: <http://books.google.com/books?id=ySHkNATIWNAC&printsec=frontcover&hl=cs - v=onepage&q&f=false>
- [2] DRÁSTOVÁ, Hana. *Zooterapie*. Naše kočky. 1998, roč. 1998, č. 5, s. 6-7. ISSN 1211-6270
- [3] EISERTOVÁ, Jaroslava. *Canisterapie* in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 60. ISBN 978-80-7322-109-6
- [4] ELFES. *Proč jsou kočky pro děti tak důležité*. Naše kočky. 2002, roč. 6, č. 5, s. 36-38
- [5] Feline Therapy, Or Cat Assistance. [online]. [cit. 2012-03-01]. Dostupné z: <http://www.intmedtourism.com/en/news/187.html>
- [6] FREEMAN, Michaela, *Zooterapie* in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 30-38. ISBN 978-80-7322-109-6
- [7] FORMANN, Alan a Stephan NIEDERWIESER. *Léčivá síla zvířat: Co náš zvířata učí a jak nám prospívají*. Praha: Ivo Železný, 2001. ISBN 80-240-2032-7
- [8] GREY, Agáta. *Felinoterapie*. [online]. 2009[cit. 2012-03-5]. Dostupné z: <http://www.moje-kocka.cz/zivot-s-kockou/felinoterapie-160.html>
- [9] GREY, Agáta. *I kočky léčí*. [online]. 2009[cit. 2012-03-5]. Dostupné z: http://www.felinogrey.estranky.cz/fotoalbum/2009/#photo_380
- [10] HENDL, Jan. *Kvalitativí výzkum: Základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 978-80-7367-485-4.
- [11] HILBERTOVÁ, Ladislava. *Co je to felinoterapie?*. In: <http://www.ragdoll-ostrava.wz.cz/> [online]. 2007 [cit. 2012-03-10]. Dostupné z: <http://www.ragdoll-ostrava.wz.cz/felinoterapie.php>
- [12] HILBERTOVÁ, Ladislava. Mgr. L. Hilbertová - *Felinoterapie v Dětském Domově v Havířově* [online]. 2009[cit. 2012-03-10]. Dostupné z: http://www.nchk.estranky.cz/clanky/ sbornik-ze-setkani-nt-a-objektu-pracujicich-v-aaa-a-aat/mgr_-l_-hilbertova---felinoterapie-v-detskem-domove-v-havirove.html
- [13] HURDOVÁ, Jana. *Má zooterapie zelenou?*. Praha: Dobrovolnické centrum fakultní nemocnice v Motole, 2011. Dostupné z: <http://www.dcmotol.cz/media/pdf/sbornik-zoo-2011.pdf>

- [14] HYPŠOVÁ, Daniela. *Práce s dětmi, felinoterapie a loutkové pohádky*. Brno: Sdružení Filia, 2003. Mezinárodní seminář o zooterapiích v Brně 27.6.-1.7.2003
- [25] HYPŠOVÁ, Daniela. Felinoterapie in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 263-278. ISBN 978-80-7322-109-6
- [36] HYPŠOVÁ, Daniela. *Práce s dětmi, felinoterapie a loutkové pohádky*. Brno: Sdružení Filia, 2003. Mezinárodní seminář o zooterapiích v Brně 27.6.-1.7.2003
- [47] HYPŠOVÁ, Daniela. *Zoorehabilitace*. [online]. 2009[cit. 2012-03-5]. Dostupné z: <http://www.nchk.estranky.cz/clanky/zoorehabilitace/>
- [58] KADLECOVÁ, Eva. *Seznámení s výzkumným projektem*. In: [online]. 2009 [cit. 2012-03-11]. Dostupné z: http://www.nchk.estranky.cz/clanky/sbornik-ze-setkani-nt-a-objektu-pracujicich-v-aaa-a-aat/mgr_-e_-ladlecova---seznameni-s-vyzkumnym-projektem.html
- [69] KALOČOVÁ, Dagmar. *Ragdoll - hadrová panenka*. [online]. 2012[cit. 2012-03-11]. Dostupné z: <http://www.9.wbs.cz/Charakteristika-plemene.html>
- [20] KÁŇOVÁ, Zuzana. *Historie canisterapie - vývoj vztahu člověka a psa*. [online]. 2008[cit. 2012-03-1]. Dostupné z: http://www.havino.net/index.php?option=com_content&task=view&id=2827&Itemid=82
- [21] KRAUSOVÁ, Alena. *Americký systém testování terapeutických psů*. In: Mezinárodní seminář o zooterapiích v Brně: 27.6-1.7.2003. Brno: Sdružení Filia, 2003
- [22] LACINOVÁ, Jiřina. *Historický vývoj zooterapie* in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 27- 29. ISBN 978-80-7322-109-6
- [23] LOUČKA, Radko. *Farmingterapie* in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 299-305. ISBN 978-80-7322-109-6
- [24] MAHELKA, Bohumír. *Etologie kočky* in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 259-262. ISBN 978-80-7322-109-6
- [25] MAHELKA, Bohumír. *Není jenom canisterapie*. In: Mezinárodní seminář o zooterapiích v Brně 27.6.-1.7.2003. Brno: Sdružení Filia, 2003, s. 21-23
- [26] MAHELKA, Bohumír. *Pravda o zooterapii*. In: Sborník příspěvků ze dvou celostátních konferencí dne 27.11.2001 v Hluboké nad Vltavou a dne 18.12.2002 v ústavu sociální práce v Českých Budějovicích. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2003, s. 56. ISBN 80-7040-608-9.

- [27] MAHELKA, Bohumír. *Terapie za pomoci malých zvířat* in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 292-298. ISBN 978-80-7322-109-6
- [28] MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada Publishing a.s., 2006. ISBN 80-247-1362-4.
- [29] NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie: aneb Jak nás zvířata umí léčit*. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01809-8.
- [30] ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: Proč, Co a Jak*. Praha: Brázda, 2007. ISBN 978-80-209-0356-3.
- [31] OŠKEROVÁ, Zora. *FELINOTERAPIE v Dětském domově, Mateřské škole, Základní škole A Praktické škole Zlín*. [online]. 2011[cit. 2012-03-11]. Dostupné z: (<http://canis-lazy.weebly.com/kam-dochaaacutezeiacuteme.html>)
- [32] STRAKOVÁ, Štěpánka. *Terapie pomocí zvířat v USA*. In: Sborník příspěvků ze dvou celostátních konferencí dne 27.11.2001 v Hluboké nad Vltavou a dne 18.12.2002 v ústavu sociální práce v Českých Budějovicích. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2003, s. 53. ISBN 80-7040-608-9.
- [33] SVOBODOVÁ, Ilona, et.al. *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2009. ISBN 978-80-213-1912-7
- [34] STĚNICHOVÁ, Jana. *Felinoterapie v Mateřské škole při fakultní nemocnici Brno*. [online]. 2010[cit. 2012-03-11]. Dostupné z: http://www.msfbrno.cz/cz/specifika-prace/cl----felinoterapie---
-/
- [35] ŠANDOROVÁ, Ivana. *Pozitivne účinky felinoterapie a jej cielove skupiny klientov*. Bratislava, 2010. Bakalářská práce. Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety. Vedoucí práce Mgr. Eva Čellárová.
- [36] ŠTÍHLOVÁ, Zdeňka. *Rodinné a výchovné poradenství, felinoterapie, kočičí herna - Mgr. Zdeňka Štíhlová* [online]. 2010[cit. 2012-03-4]. Dostupné z: <http://www.felinoterapie.cz/products/mgr-zdenka-stihlova1>
- [37] TICHÁ, Věra. *Legislativní úprava týkající se praktikování zooterapie* in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 61-200. ISBN 978-80-7322-109-6
- [38] VELEMÍNSKÝ, Miloš, et al. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

[39] VÍZDALOVÁ, Hana, *Léčebně pedagogicko-psychologické ježdění* in VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Praha: Dona, 2007, s. 5-67. ISBN 978-80-7322-109-6

[40] *Welfare v chovu koček*. [online]. 2009 [cit. 2012-02-18]. Dostupné z: <http://casopis.planetazvirat.cz/040913-welfare-v-chovu-kocek>

[41] WHITEHEAD, Sarah. *Jak mluvit kočičí řečí!*. Praha: Albatros, 2008. ISBN 978-80-00-02153-.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CHATA	Children in Hospital and Animal Therapy Association. Děti v nemocnici a terapie za pomoci zvířat.
FELV	Virus kočičí leukémie
FIP	Infekční zánět pohrudnice
FIV	Syndrom selhání imunity u koček, obdoba lidského HIV.
FIFe	Mezinárodní organizace Fédération internationale Féline
IAHAIO	International Association of Human-Animal Interaction Organizations Celosvětová organizace, která se zabývá nejen výzkumem ale i praktickými aplikacemi aktivit se zvířaty.
NCHK	Nezávislý chovatelský klub

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Zooterapie podle druhu zvířat

SEZNAM PŘÍLOH

PI: Kódy a kategorie

PŘÍLOHA P I: KODY A KATEGORIE

aktivizace	obohacení spolupráce	prohřívání	senior	ragdoll	bez kritiky
nálada	facilitátor	hlazení	dítě s handicapem	kočka domácí	častá kritika
vytržení ze stereotypu	posluchač	jemná motorika	alergie	přednášky	hygiena
soustředěnost	sebepojetí		spokojenost kočky	terapeut. služba	chlupy
nadšení	vrní	dotyk	žádost klienta	návštěvní služba	kritika
pocit blaha	samota		imobilní lidé	vlastnosti kočky	nárazová spolupráce
reminescence	kontakt	snížení tlaku	doporučení odborníků	prožitková terapie	neznalost
sebeovládání	návštěva		poruchy pozornosti	dlouhodobé změny	rozpačité reakce
nekritičnost	styk s okolím	uvolnění spasmů	všechny osoby	skupinová	snižování důvěry
zapomenutí (bolest)	spokojenost	hrubá motorika	strach z koček	konzultace	spolupráce s odborníky
duševní pohoda	kommunikace	tělesná slast	zdravé děti	individuální	zpětná vazba
	důvěra		vlastní výběr	krátké změny	
	vnitřní pohoda		souhlas		
	informace				